

শঙ্কৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাট চৌহদৰ পৰিৱেশ্য কলা,
নৃত্য বিভাগৰ স্নাতকোত্তৰ মহলাৰ চতুৰ্থ ষান্মাসিকৰ অন্তৰ্গত
ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ

প্ৰস্তুতকৰ্তা-
অভিজিৎ বৰুৱা
ৰোল নং- MA-PA 33/22
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষান্মাসিক
পৰিৱেশ্য কলা, (নৃত্য)
মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
যোৰহাট চৌহদ

তত্ত্বাবধায়ক-
শ্ৰীযুত দিপাংকৰ দত্ত
সহকাৰী অধ্যাপক
পৰিৱেশ্য কলা বিভাগ
মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
যোৰহাট গোট।

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
শিক্ষাবৰ্ষ : ২০২৩-২৫

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
MAHAPURUSH SRIMANTA SANKARDEVA VISWAVIDYALAYA
[Recognised Under Section 2(f) of UGC Act, 1956]
Srimanta Sankaradeva Sangha Complex, Haladhar Bhuyan Path,
Kalongpar, Nagaon, PIN-782001, Assam, India.

CERTIFICATE

I have the pleasure to certify that Sri Abhijit Baruah student of Performing Arts 4th Semester bearing Roll No. MA-PA-33/22 with Registration No. MSSV - MSSV-0022-013-001297 of 2023 has successfully completed the Desertation entitled–

“শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা”।

Dr. Niranjana Kalita

HOD & Professor

Department of Performing Arts

MSSV

মহাপুরুষ শ্রীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
MAHAPURUSH SRIMANTA SANKARDEVA VISWAVIDYALAYA
[Recognised Under Section 2(f) of UGC Act, 1956]
Srimanta Sankaradeva Sangha Complex, Haladhar Bhuyan Path,
Kalongpar, Nagaon, PIN-782001, Assam, India.

CERTIFICATE OF SUPERVISOR

This is to certify that Mr. Abhijit Baruah student of Performing Arts 4th Semester being Roll No. MA-PA-33/22 with Registration No. MSSV-0022-013-001297, Mahapurusha Sankaradeva Viswavidyalaya, Jorhat Unit has successfully carried out his dissertation entitled “শঙ্কৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা” as a student researcher under my supervision and guidance for the partial fulfilment of the requirement for the award of the degree of Masters of Arts in Performing Arts (Music).

This work reported in this research has not been submitted elsewhere. I wish her all the very best for her future endeavour.

Supervisor
Dipankar Dutta
Assistant Professor
Department of Performing Arts
MSSV, Jorhat Unit

ঘোষণা পত্ৰ

এই পত্ৰৰ দ্বাৰা জনাওঁ যে “শঙ্কৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা” শীৰ্ষক ক্ষুদ্ৰ গবেষণা গ্ৰন্থখনি মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক শ্ৰীযুত দিপাংকৰ দত্ত মহোদয়ৰ তত্ত্বাৱধানত প্ৰস্তুত কৰিছোঁ। এই গবেষণা গ্ৰন্থখনি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অথবা অন্য কোনো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আন আনুষ্ঠানিক শিক্ষা গ্ৰহণত ব্যৱহাৰ নকৰোঁ বুলি স্বীকাৰ কৰিলোঁ।

তাৰিখ : ০৪/০৭/২০২৫

স্থান : যোৰহাট

(অভিজিৎ বৰুৱা)

পৰিৱেশ্য কলা বিভাগ (নৃত্য)

চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

ৰোল নং : MA-PA-22/33

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

যোৰহাট গোট।

আগকথা

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আৰু তেৰাৰ প্ৰপন্ন শিষ্য মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ নৃত্য-নাট্য সৃষ্টিয়ে জীপাল কৰি ৰাখিছে অসমীয়া সংস্কৃতি। গুৰু দুজনাৰ পৰৱৰ্তী কালত শংকৰী সংস্কৃতি জীয়াই ৰখাৰ স্বার্থত অন্যান্য পুৰোধা ব্যক্তিসকলৰ লগতে ভক্তি দৰ্শনৰ আদৰ্শেৰে আহুদিত হৈ নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ, প্ৰসাৰ আৰু সংৰক্ষণৰ বাবে গৃহস্থী জীৱন উৎসৰ্গা কৰি সত্ৰসমূহত জীৱন নিৰ্বাহ কৰি ব্যস্ত হৈ পৰিল ভকত বৈষ্ণৱসকল। সেই সংস্কৃতিসমূহে বৰ্তমানলৈকে প্ৰায় ৫০০ বছৰতকৈও অধিক সময় সত্ৰৰ এক অমূল্য সম্পদ হিচাপে পৰিচিত হোৱাৰ লগতে অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ সৌষ্ঠৱ গঢ় কৰি ৰাখিছে।

গুৰু দুজনাৰ অপূৰ্ব সৃষ্টি সত্ৰীয়া নৃত্য, নাট্য তথা সত্ৰীয়া সংগীতে যিদৰে বহুলভাৱে প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ লাভ কৰিছে ঠিক সেইদৰে তাত্ত্বিক দিশৰ পৰা সমূহ সমলৰ নান্দনতাত্ত্বিক আৰু দাৰ্শনিক ভেটি সৱল কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। এই সংস্কৃতিৰ অন্যতম এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হ'ল 'আহাৰ্য'। ভৱিষ্যত প্ৰজন্মৰ বাবে এই সংস্কৃতিক সংৰক্ষণৰ গুৰুত্ব অনুভৱ কৰি "শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্যঃ সংকট আৰু সম্ভাৱনা" শীৰ্ষক বিষয়টো মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকত প্ৰস্তুত কৰিব লগা পাঠ্যক্ৰম ভিত্তিক (Syllabus Oriented Dissertation) ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থৰ বিষয় হিচাপে লৈ আগবঢ়োৱা হ'ল।

কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন—

এই গৱেষণা কৰ্মত আগবাঢ়ি যাবলৈ বাট মুকলি কৰি সুবিধা প্ৰদান কৰা মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয় কৰ্তৃপক্ষৰ লগতে পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ সন্মানীয় অধ্যাপক আৰু এই গৱেষণা গ্ৰন্থৰ তত্ত্বাবধায়ক শ্ৰীযুত দিপাংকৰ দত্ত মহোদয়লৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। লগতে যোৰহাট গোটৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা শ্ৰীযুতা জিণ্টি দাস মহোদয়াক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত সাক্ষাৎকাৰৰ যোগেদি বহুমূলীয়া তথ্য আগবঢ়োৱা শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলীৰ বৈষ্ণৱ, বিশিষ্ট শিল্পী শ্ৰীযুত জনাৰ্দন ভূঞা, শ্ৰীযুত প্ৰভাত বৰা বুঢ়াভকত, শ্ৰীযুত লক্ষ্মণ বৰগায়ন আৰু শ্ৰীযুত প্ৰফুল্ল বৰা বৰগায়ন সকলোকে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। শ্ৰীশ্ৰী আউনীআটা সত্ৰ, মাজুলীৰ শ্ৰীযুত বিজিত ওজা, শ্ৰীযুত কেশৱ কাকতি দুয়োজনাৰ বহুমূলীয়া দিহা-পৰামৰ্শৰ বাবে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। তিতাবৰস্থিত পুৰণা কমলাবাৰী সত্ৰৰ বৈষ্ণৱ পণ্ডিত শ্ৰীযুত সোণাৰাম শৰ্মা বুঢ়াভকত, শ্ৰীযুত নৰেন্দ্ৰ খাটনীয়াৰ বৰগায়নদেৱৰ লগতে শ্ৰী পংকজ শইকীয়া বৰবায়নলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। গুৰু সংস্কৃতিত ব্ৰতী হৈ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰখনত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা সৃষ্টিকামী শিল্প উদ্যোগ, জাঁজী জৰাবাৰীৰ শিল্পী শ্ৰী প্ৰদীপ হাজৰিকালৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। গৱেষণাৰ সময়ছোৱাত যিসকল অগ্ৰজ, অনুজ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিভিন্ন ধৰণে সহায়-সহযোগিতাবে অনুপ্ৰাণিত কৰিলে, সকলোকে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে কাৰিকৰী ভাৱে সহায় কৰি সফল ৰূপ দিয়া শ্ৰীযুত চিৰঞ্জীৱ শইকীয়ালৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

অভিজিৎ বৰুৱা

পৰিৱেশ্য কলা বিভাগ (নৃত্য)

চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

ৰোল নং : MA-PA-22/33

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

যোৰহাট গোট।

সূচীপত্ৰ

প্ৰথম অধ্যায়—

১.০১	:	অৱতৰণিকা	১
১.০২	:	অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য	১
১.০৩	:	অধ্যয়নৰ পৰিসৰ	২
১.০৪	:	অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব	২
১.০৫	:	গৱেষণামূলক প্ৰশ্ন	২
১.০৬	:	পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা	৩
১.০৭	:	অধ্যয়নৰ পদ্ধতি	৩

দ্বিতীয় অধ্যায়—

২.০১	:	প্ৰকাৰভেদ	৫
০.০১	:	প্ৰস্তুত প্ৰণালী আৰু ব্যৱহাৰ	৬
০.০২	:	চৰিত্ৰভেদে বৰণ	৭
০.০৩	:	চৰিত্ৰভেদে তিলক	৭
০.০৪	:	দাড়ি-গোঁফ	৮
২.০২	:	বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ আহাৰ্যৰ আলোকচিত্ৰ	৮

তৃতীয় অধ্যায়—

৩.০১	:	সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ পাৰিভাষিক টোকা	২৬
৩.০২	:	সংকট আৰু সম্ভাৱনা	২৯
৩.০৩	:	উপসংহাৰ	৩০
	:	গ্ৰন্থপঞ্জী	৩১
	:	আলোকচিত্ৰ	৩৩
	:	ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ তালিকা	৩৬
	:	তথ্য দাতাৰ তালিকা	৩৭

প্রথম অধ্যায়

১.০১ অৱতৰণিকা

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে ৫০০ বছৰৰ পূৰ্বেই বৰ অসমৰ বৰভৈটিত সংস্কৃতিৰ এক অনন্য বৰপেৰা আগবঢ়াই অসমীয়া জাতিটোক সাংস্কৃতিকভাৱে চহকী কৰি গৈছে। গুৰুজনাই শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলৰ সৈতে একাত্ম হৈ একশৰণ নামধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ উদ্দেশ্যে গীত, বাদ্য, নৃত্য আৰু নাট্যৰ যোগেদি ভকতিৰ অমৃত সুখ পান কৰাই গঢ়ি তুলিলে বৃহৎ অসমীয়া জাতি। শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিৰাজীৰ অন্যতম অংশ ৬ খন অংকীয়া নাট বৰ্তমান সময়তো জনসমাদৃত হৈ চিৰ প্ৰৱাহমান হৈ আছে। এই নাটসমূহ পৰিৱেশনত নৃত্যৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধি কৰি মহাপুৰুষ গুৰুজনাই নান্দনিক তত্ত্বৰে ভৰপূৰ নৃত্যধাৰা সৃষ্টি কৰি নাটসমূহত সংযুক্ত কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত সেই নৃত্যসমূহ সত্ৰ, নামঘৰৰ লগতে অন্যান্য অনুষ্ঠানত স্বতন্ত্ৰভাৱে পৰিৱেশন কৰাৰ প্ৰৱণতা গা কৰি উঠে। অৱশ্যে সেইয়াও এক যোগাত্মক দিশ। কেৱল নাটৰ মাজতে নৃত্যসমূহ সীমাবদ্ধ হৈ থকা হ'লে 'সত্ৰীয়া নৃত্য' হিচাপে যি ধাৰা প্ৰচলিত হৈ আছে তাত প্ৰতিৱন্ধকতা সৃষ্টি হ'লহেঁতেন। ৰাষ্ট্ৰীয় স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত এই সত্ৰীয়া নৃত্য বৰ্তমান সময়ত বহুলভাৱে প্ৰচলিত আৰু জনসমাদৃত। ইয়াৰোপৰি আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ এক বিষয় হিচাপেও গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। আধ্যাত্মিক চিন্তা চেতনা জাগ্ৰত কৰি মূলতে কৃষ্যে কেন্দ্ৰীক ভাৱনাৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰা উক্ত নৃত্য আৰু নাট্য ধাৰাটি সমগ্ৰ বিশ্বতে বিৰল।

মধ্যযুগীয় অসমৰ অন্যান্য লৌকিক ৰঙ্গানুষ্ঠানসমূহৰ বিভিন্ন কলা-কৌশলৰ লগত সংস্কৃত নাটকৰ নীতি-নিয়ম সংযোজনেৰে সৃষ্টি কৰা অংকীয়া নাটত ভৰত মুনিৰ নাট্যশাস্ত্ৰত বৰ্ণিত ৰীতি-নীতিৰ প্ৰভাৱো পৰিস্ফুট হয়। ভৰতমুণিয়ে নাট্যশাস্ত্ৰত কৈছে যে, 'আংগিকো বাচিকশৈশ্বৰ আহাৰ্য সাত্ত্বিকস্তথা'। অৰ্থাৎ অভিনয় ৪ প্ৰকাৰৰ। আংগিক, বাচিক, আহাৰ্য আৰু সাত্ত্বিক এই ৪ প্ৰকাৰৰ অভিনয় নাট্যশাস্ত্ৰত বৰ্ণিত হৈছে। আহাৰ্য্যভিনয় অবিহনে এখন নাটকে পূৰ্ণতা নাপায়। কোনো এটা চৰিত্ৰক সৰ্বাংগসুন্দৰ কৰি উপস্থাপন কৰিবলৈ বাহিৰৰ পৰা আহৰণ কৰি অভিনেতা-অভিনেত্ৰীৰ অংগ-প্ৰত্যংগত প্ৰয়োগ কৰা উপকৰণৰ লগতে নাট্যাংশৰ প্ৰয়োজনত পৰিকল্পিতভাৱে প্ৰয়োগ কৰা বিভিন্ন উপকৰণসমূহেই আহাৰ্যৰ সমল। ইয়াৰ পৰা বুজা যায় যে, আহাৰ্য বুলি ক'লে কেৱল সাজ-পাৰতে সীমাবদ্ধ নহয়। ইয়াত ৰূপসজ্জা বা অংগৰচনা, অলংকাৰ আদিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে থলুৱা সম্পদসমূহক বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দি নান্দনিকতাৰে পৰিপূৰ্ণ আহাৰ্য আৰু অলংকাৰ প্ৰস্তুত কৰি ব্যৱহাৰৰ বাবে আদৰ্শ দেখুৱাই গৈছে। সময়ৰ সোঁতত এই আহাৰ্যত পৰিৱৰ্তন অহাৰ লগতে প্ৰস্তুত প্ৰণালী আৰু ব্যৱহাৰত ঋণাত্মক প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হৈছে। সময় বাগৰাৰ লগে লগে এই সমল সমূহত বিভিন্ন ধৰণে ঋণাত্মক প্ৰভাৱ পৰা উপক্ৰম হ'ল। কোনো ব্যক্তিয়ে ক'ব খোজে যে আধুনিক অসমীয়া ভাওনাৰ প্ৰভাৱত অক্ষীয়া শৈলীত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাইছে। এনেদৰে দিন বাগৰাৰ লগে লগে গুৰুজনাৰ সংস্কৃতিক এলাগী কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰা নৱ-প্ৰজন্মৰ অসমীয়াসকলক সময় থাকোতেই সজাগ-সচেতন কৰিবৰ বাবেই এনেধৰণৰ আলোচনাৰ প্ৰয়োজন আছে। এই আলোচনাত মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। এই অধ্যয়নৰ বিষয়টোৰ শিৰোনাম ৰখা হৈছে "শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা।"

১.০২ অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য :

- ক) শংকৰদেৱৰ আৰ্হিত আহাৰ্যৰ প্ৰকাৰভেদ সম্পৰ্কে আলোচনা।
- খ) অংকীয়া নাটসমূহৰ চৰিত্ৰ অনুযায়ী আহাৰ্যৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা।
- গ) সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত আহাৰ্য আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে আলোচনা।
- ঘ) সত্ৰসমূহত ব্যৱহৃত আহাৰ্য আৰু সত্ৰৰ বাহিৰত ব্যৱহৃত আহাৰ্যৰ পাৰ্থক্য বিচাৰ।
- ঙ) সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ প্ৰস্তুত প্ৰণালী সম্পৰ্কে আলোচনা।
- চ) সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ যোগেদি সাধাৰণ লোকজীৱনত অৰ্থনৈতিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে আলোচনা।

ছ) অংকীয়া আহাৰ্যৰ সংকট সম্পৰ্কে আলোচনা।

জ) আধুনিক অসমীয়া ভাণ্ডাত অংকীয়া আহাৰ্যৰ ব্যৱহাৰৰ যোগাত্মক আৰু ঋণাত্মক দিশসমূহৰ পৰ্যালোচনা।

ঝ) অংকীয়া আহাৰ্যক সম্ভাৱনাপূৰ্ণভাৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰাত আমাৰ কৰণীয় দিশসমূহৰ সম্পৰ্কে আলোচনা।

১.০৩ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ :

“শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত আহাৰ্য : সংকট আৰু সম্ভাৱনা” শীৰ্ষক গৱেষণাৰ বাবে আগবাঢ়ি মাজুলীত অৱস্থিত শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, তিতাবৰৰ মহিমাবাৰীৰ পুৰণা কমলাবাৰী সত্ৰ, আউনীআটি সত্ৰৰ প্ৰায়োগিক সমলসমূহৰ লগতে যোৰহাট, গোলাঘাট, শিৱসাগৰ জিলাৰ কেইগৰাকীমান বিশিষ্ট সত্ৰীয়া শিল্পীৰ সহায় লোৱা হৈছে। সেইবাবে এই অধ্যয়নৰ পৰিসৰ মাজুলী, যোৰহাট, গোলাঘাট আৰু শিৱসাগৰ জিলাতে সীমাবদ্ধ ৰাখি গৱেষণাৰ বাবে আগবাঢ়া হৈছে।

১.০৪ অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব :

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে তেখেতৰ সাংস্কৃতিক অৱদানত ব্যৱহাৰ কৰা আহাৰ্যৰ আৰ্হিসমূহ এটা নিৰ্দিষ্ট সময়লৈকে স্বকীয়তাৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ আছিল যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত বিভিন্ন কাৰণত স্বকীয়তা হেৰোৱাৰ উপক্ৰম হ'ল। অপ্ৰিয় সত্য যে, বৰ্তমান সময়ত সত্ৰীয়া আহাৰ্য সম্পৰ্কে অসমীয়া জনজীৱনৰ সৰহ সংখ্যক ব্যক্তিয়েই অজ্ঞাত। এই আহাৰ্যৰ যি নান্দনিকতা, ব্যৱহাৰৰ উপযুক্ততা আৰু প্ৰবল অৰ্থনৈতিক সম্ভাৱনা সম্পৰ্কে আমি সজাগ সচেতন হোৱাৰ লগতে সকলোৱে গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। অন্যথা বহিৰাগত সমলৰ প্ৰভাৱত গুৰুজনাৰ আৰ্হিসমূহ ধ্বংসৰ মুখলৈ গতি কৰিব। আধ্যাত্মিক ভাৱাদৰ্শৰে প্ৰতিষ্ঠিত গুৰু সংস্কৃতিয়ে অসমীয়া লোকজীৱনত কেনেধৰণৰ গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল আৰু বৰ্তমান সময়তো কেনেদৰে বিৰাজমান হৈ আছে সেইয়া আমাৰ সকলোৰে জ্ঞাত। শুদ্ধ আৰু আকৰ্ষণীয় ৰূপত অংকীয়া আহাৰ্যক প্ৰতিষ্ঠা কৰি যোগাত্মক দিশসমূহৰ পৰ্যালোচনাৰে আগুৱাই গৈ বৰ্তমানৰ সমস্যাসমূহ দূৰ কৰাৰ উপায়ৰ লগতে উদ্ভৱণ আৰু চিৰস্থায়ী কৰাৰ বাবে গৱেষণামূলক সমীক্ষা, আলোচনা আদিৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰি এই গৱেষণাৰ বাবে আগবাঢ়ি অহা হৈছে।

১.০৫ গৱেষণামূলক প্ৰশ্ন :

এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে তথ্য আহৰণৰ বাবে সুবিধা হোৱাকৈ কেইটামান প্ৰশ্ন যুগুত কৰা হৈছে।

- ১) মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে থলুৱা সম্পদ আৰু আৰ্হি অনুকৰণ কৰিছিল। সেইয়া বৰ্তমান সময়তো প্ৰযোজ্য হৈ আছেনে?
- ২) বৰ্তমান সময়ত মাতৃভাষা ভাণ্ডাত ব্যৱহৃত হোৱা গীত-ৰাগ সমূহ কেনেধৰণৰ? সত্ৰত ব্যৱহৃত আহাৰ্যসমূহৰ আৰ্হি সত্ৰৰ বহিৰাগত প্ৰযোজ্য নোহোৱাৰ কাৰকসমূহ কি কি?
- ৩) নান্দনিক তত্ত্বৰ দিশত সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ অতীতৰ পৰম্পৰাগত বিধি আৰু যুগসাপেক্ষ আধুনিক দৰ্শন পুষ্ট বৰ্তমানৰ আহাৰ্যৰ পাৰ্থক্যই গুৰুজনাৰ আদৰ্শত আঘাত হ'না পৰিলক্ষিত হৈছেনেকি?
- ৪) আধুনিক ভাণ্ডাত অথবা অসমীয়া মাতৃভাষাৰ ভাণ্ডাত অংকীয়া আহাৰ্যৰ ব্যৱহাৰত কোনোধৰণৰ সমস্যা আছেনেকি?
- ৫) অংকীয়া আহাৰ্যৰ ব্যৱহাৰত অৰ্থনৈতিকভাৱে যোগাত্মক আৰু ঋণাত্মক প্ৰভাৱসমূহ কেনেধৰণৰ?

১.০৬ পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা :

ড° নিৰুপমা মহন্তৰ দ্বাৰা প্ৰণীত, অসম সত্ৰ মহাসভাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত 'সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য' গ্ৰন্থত অংকীয়া আহাৰ্য সম্পৰ্কে বহুল ব্যাখ্যা পোৱা যায়।

ড° নাৰায়ণ দেৱগোস্বামীৰ দ্বাৰা প্ৰণীত, ১৯৮৪ চনত প্ৰকাশিত 'সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ স্বৰ্ণৰেখা' গ্ৰন্থত অংকীয়া আহাৰ্য সম্পৰ্কে উল্লেখ পোৱা যায়।

ড° কৰুণা বৰাৰ দ্বাৰা প্ৰণীত, ২০০৫ চনত প্ৰকাশিত 'সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপদৰ্শন' গ্ৰন্থত অংকীয়া আহাৰ্য সম্পৰ্ক বহুল ব্যাখ্যা পোৱা যায়।

১.০৭ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :

এই অধ্যয়নত মুখ্য আৰু গৌণ দুয়োটা পদ্ধতি অৱলম্বন কৰি তথ্য আহৰণ কৰা হৈছে।

বিভিন্ন গ্ৰন্থ আৰু ইণ্টাৰনেট হৈছে অন্য এক আধাৰ।

ইয়াৰোপৰি যোৰহাট জিলাৰ ৪ জন বিশিষ্ট সাধক, মাজুলীৰ দুখন সত্ৰ আৰু শিৱসাগৰৰ ভাওনাৰ পোছাকৰ লগত জড়িত ব্যক্তি বিশেষৰ লগত মত বিনিময়েৰে তথ্য সংগ্ৰহ কৰি অধ্যয়নৰ চেষ্টা কৰা হ'ব।

দ্বিতীয় অধ্যায়

২.০১ প্ৰকাৰভেদ :

নাট্য শাস্ত্ৰই আহাৰ্যক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰি দেখুৱাইছে, সেয়া হৈছে- ১) অঙ্গৰচনা ২) অলংকাৰ ৩) পুষ্প বা ছোঁ আৰু ৪) সঞ্জীৱ। অসমৰ ভাওনাত আহাৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত নাট্য শাস্ত্ৰৰ বিধি বিধান কেনেদৰে গ্ৰহণ কৰিছে সেয়া বিচাৰ্যৰ বিষয়। লগতে গুৰু সংস্কৃতিত আন কেইপদমান প্ৰয়োজনীয় আহাৰ্য হৈছে— আঁৰ-কাপোৰ, অগ্নিগড়, আঁৰিয়া, ভোটা, মতা আদি।

‘অগ্নিগড়’ ভাওনাত ব্যৱহাৰ হোৱা ভাস্কৰ্যৰ সুন্দৰ নিদৰ্শন। কাঠেৰে ধেনুভিৰীয়াকৈ নিৰ্মাণ কৰি দুফালে দুটা মগৰ দি হেঙুল হাইতালেৰে বোলাই বিচিত্ৰ ফুল কাটি অগ্নিগড় গুৱনি কৰি তোলা হয় আৰু তাত ন-গছ বস্তু জ্বলোৱা হয়। গায়ন-বায়নে অগ্নিগড়ৰ তলেদি সৰকি আগত ধৰা দুটি আঁৰিয়া দুজন লোকে ধৰি মঞ্চত প্ৰবেশ কৰে। এই ন-গছ বস্তু ন বিধ ভক্তিৰ প্ৰতীক। কোনোৰ মতে নৰ বসৰ প্ৰতীক ৰূপত লোৱা হয়। গায়ন-বায়নৰ আগত ধৰি থকা আঁৰিয়া দুটাই ন বিধ ভক্তিৰ ভিতৰত শ্ৰৱণ আৰু কীৰ্তনৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰে। একশৰণৰ প্ৰতীক ৰূপে ‘ভোটা’ জ্বলোৱা হয় বুলি কোৱা হয়। ‘মতা’ আৰু ‘চৌতৰা’ আন প্ৰকাৰৰ পোহৰৰ সামগ্ৰী। বৈদ্যুতিক পোহৰৰ ব্যৱস্থাপনা প্ৰয়োগ হোৱাৰ কেইবাশ বছৰৰ আগতে শংকৰদেৱৰ দ্বাৰা আবিষ্কৃত ভাওনাত এনেবোৰ পোহৰৰ ব্যৱস্থাই ‘দিন সমভৈল সিটো সভাৰ প্ৰকাশ’ কথাষাৰ সাৰ্থক কৰি তুলিছিল।

আহাৰ্যৰ আন এটি বিভাগ- ৰং-বৰণ বা অংগ ৰচনা। নাট্য শাস্ত্ৰত উল্লেখ কৰা চৰিত্ৰৰ ৰং-বৰণ শংকৰ-মাধৱৰ নাটৰ গীতত, ভাগৱতৰ চৰিত্ৰৰ বৰ্ণনা আদিত মিল দেখা যায়। আগৰ কালত ধল, গেৰুৱা মাটি, ৰঙা, নীলা, হালধীয়া ৰংবোৰৰ উপৰিও হেঙুল, নীল, হাইতাল, এঙাৰৰ ক’লা ৰং অংগৰচনা আৰু ৰং প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ হৈছিল। আজিকালি সহজতে বজাৰত কিনিবলৈ পোৱা ৰং ব্যৱহাৰ কৰে। চৰিত্ৰভেদে প্ৰয়োগ কৰিব লগা ৰং-বৰণৰ ধাৰণা আমাৰ খনিকৰ সকলৰ আছিল, যিবোৰ গুৰুজনাৰ দিৱসৰ পৰা পৰম্পৰাগতভাবে অদ্যপৰিমিত প্ৰচলিত হৈ আছে আৰু নাট্যশাস্ত্ৰ নিৰ্দেশিত চৰিত্ৰৰ ৰং-বৰণৰ লগত সেইবোৰৰ সাদৃশ্য আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে দেৱতা, স্ত্ৰী, ক্ষত্ৰিয় বীৰ, নাৰদাদি ভক্তসৰ গৌৰবৰ্ণ, কৃষ্ণ, অৰ্জুন, কামদেৱ আদি শ্যাম বৰ্ণ, ভীম, শকুনি আদি পীতবৰ্ণ, অসুৰ, দানব, দানবী আদি কৃষ্ণ বৰ্ণ, কৰ্ণ, অগ্নি, বিশ্বামিত্ৰ আদিৰ বক্ত বৰ্ণৰে অংগ ৰচনা কৰা হয়। অভিনেতা-অভিনেত্ৰীয়ে পৰিধান কৰা সাজ-পাৰ, অলংকাৰ, তিলক আদি নাট্যশাস্ত্ৰৰ অলংকাৰৰ ভাগত পৰে। অংকীয়া ভাওনা নিজস্ব গুণসম্পন্ন নাট্যাভিনয়। নাট্য শাস্ত্ৰৰ বিধি বিধান মানি চলিও ইয়াৰ শিল্পীসকলে থলুৱা মানবিশিষ্ট পাট, মুগা, কপাহী কাপোৰৰ সাজপাৰ, আ-অলংকাৰ পৰিধান কৰে।

আহাৰ্যৰ ভাগসমূহ চিত্ৰৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰা হৈছে—

মুখ মুখা	বৰ মুখা	মূৰ মুখা	লুটকৰি মুখা
----------	---------	----------	-------------

পুষ্প বা মুখা

কাচোন আৰু অংগ ৰচনা

অলংকাৰ

সঞ্জীৱ

আহাৰ্য

ভাওনাৰ সাজপাৰৰ কিছু আভাস, সাচিপতীয়া কোনো চিত্ৰ পুথিৰ পৰা পাব পাৰি। তদুপৰি নাটৰ গীতত দিয়া বৰ্ণনাৰ পৰা এইবিধ আহাৰ্যৰ আভাস পোৱা যায়। নাট সমূহৰ আধাৰগ্ৰন্থ ভাগবত আৰু ৰামায়ণৰ চৰিত্ৰ সমূহৰ বৰ্ণনাৰ পৰাও এই বিষয়ে জানিব পাৰি। বাঁহ-বেত, কাঠ, কুঁহিলা আদিৰে সজা সামগ্ৰীসমূহ পুস্ত বা ছোঁৰ শ্ৰেণীত ধৰিব পাৰি। নাট্য শাস্ত্ৰত তিনি প্ৰকাৰৰ ছোঁৰ উল্লেখ আছে। ১) সন্ধিম ২) ব্যাজিম ৩) চেপ্তিন। ঢবা, জম্বুৰ ছাল, কাপোৰ আদি ৰচীৰে মেৰাই জোৰা দি কৰা ছোঁক সন্ধিম; যন্ত্ৰ বা কল-কজা লগাই কৰা ছোঁক ব্যাজিম আৰু হাত-ভৰি আদি লৰচৰ কৰিব পৰাকৈ সজা ছোঁক চেপ্তিন বুলি কোৱা হয়। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে আমাৰ ভাওনাৰ ছোঁ-মুখাবোৰকো এই তিনিটা ভাগত পেলাব পাৰি। বাঁহৰ কাঠি, কাপোৰ আদি জোৰা লগাই সজা ‘মুখ মুখা’ আৰু ‘মূৰ মুখা’ৰ লগত গা ভাগ জোৰা লগাই সজা ভাওনাৰ ‘বৰ মুখা’ক সন্ধিম আৰু ব্যাজিমৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। তেনেদৰে বিশেষ কৌশলেৰে তৈয়াৰ কৰা হতি-ভৰি, চকু আদি লৰচৰ কৰিব পৰা ‘লুটুকৰি মুখা’ক চেপ্তিনৰ ভাগত থ’ব পাৰি।

০.০১ প্ৰস্তুত প্ৰণালী আৰু ব্যৱহাৰ :

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ গুৰুজনাই মহেন্দ্ৰ কন্দলী টোলত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকাৰ সময়তে এটা কথা প্ৰমাণিত হৈছিল যে, শংকৰদেৱ ভৱিষ্যত সময়ত জ্ঞানৰ এটি উজ্জ্বল জ্যোতিষ্ক হৈ জিলিকি উঠিব। সেই সত্যকে প্ৰাণৱন্ত কৰি তুলিলে পৰৱৰ্তী সময়ৰ শংকৰদেৱৰ কৰ্মৰাজীয়ে। ১৩৯০ শতাব্দীত মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ সৈতে মহাপুৰুষ মাধৱদেৱ সংপৃক্ত হৈ অসমীয়া সংস্কৃতিক অধিক শোভাবৰ্ধন কৰিলে। ‘চিহ্নযাত্ৰা’ পৰিৱেশনৰ সময়তেই গুৰুজনাই অসমৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰ আলম লৈ বিভিন্ন চৰিত্ৰক আহাৰ্য সহিতে উপস্থাপনৰ বাট মুকলি কৰে।

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা হৈছে যে, গুৰুজনাই প্ৰাকৃতিকভাৱে আহৰণ কৰা সমলেৰে আহাৰ্য প্ৰস্তুত কৰাত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল। ভাওনাৰ গহনা-গাথৰি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ অসমৰ উদ্ভিদ জগতত উপলব্ধ কাউৰী মণি, পোৱাল মণি আদি ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ভাওনাত কাঠ আৰু মাটিৰে সজা গহণাত ৰাংপাত, বালিচন্দা আদি খটুৱাই কিছুমান গহণা প্ৰস্তুত কৰিছিল। কিৰীটিবোৰ ৰাংপাতেৰে সোণালী বা ৰূপালী কৰাৰ লগতে বাঁহৰ শলা, কাপোৰ, তুলাপাত আদিৰে গঢ় দি লোৱা হৈছিল। মহিলা চৰিত্ৰৰ বাবে দীঘল চুলি, ঋষি-মুণিৰ মূৰৰ জঁটা আৰু অন্যান্য চৰিত্ৰৰ দাড়ি-গোঁফ মৰাপাটৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। অতীজত স্ত্ৰী চৰিত্ৰত অৱতীৰ্ণ হোৱা ভাৱৰীয়াই কাঠৰ খোপাত কাপোৰ বান্ধি ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

অংগ ৰচনা বা ৰূপসজ্জাৰ সামগ্ৰী হিচাপে ধল, গেৰুৱা মাটি, ৰঙা, নীলা, হালধীয়া ৰংবোৰৰ উপৰিও হেঙুল, নীল, হাইতাল, এঙাৰৰ ক’লা ৰং ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ভাঁৱৰীয়াৰ ৰং বৰণ তুলিবলৈ চাৰিবিধ উপাদান ব্যৱহাৰ হৈছিল। এই উপাদান সমূহৰ স্বভাৱজাত চাৰিটা বৰণ—

ক) হাইতাল— হাইতালত প্ৰতিনিধিত্ব কৰা স্বভাৱজাত বৰণ হালধীয়া।

খ) নীল— নীল প্ৰতিনিধিত্ব কৰা স্বভাৱজাত বৰণ নীলা।

গ) সেন্দূৰ অথবা হেঙুল— প্ৰতিনিধিত্ব কৰা স্বভাৱজাত ৰং ৰঙা।

ঘ) খীৰ মাটি/খৰি মাটি/ধল— প্ৰতিনিধিত্ব কৰা স্বভাৱজাত ৰং বগা।

এই উপাদান সমূহৰ পৰা অন্যান্য বৰণ প্ৰস্তুত কৰি ভাঁৱৰীয়াক কাচন কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

ক) শ্যাম বৰণ— বগা + নীলা

খ) সেউজীয়া— নীলা + হালধীয়া

গ) গোলাপী বা গুলপীয়া— বগা + সেন্দূৰ

ঘ) গৌৰ— বগা (৭০%) + হালধীয়া (২০%) + ৰঙা (১০%)

ঙ) দুৰ্বাদল শ্যাম— নীলা + বগা + হালধীয়া

চ) ৰক্ত বা ৰঙা— গৌৰ + ৰঙা (পৰিমাণ বেছিকৈ)

ছ) পাণ্ডু (পাতল হালধীয়া)— হালধীয়া + বগা

জ) ধৱল (ধোঁৱা বৰণ)— বগা + ছাঁই (অতি কম পৰিমাণৰ)

ঝ) শ্বেত— বগা (৭০%) + হালধীয়া (৩০%)

এসময়ত অসমৰ কুমাৰ শিল্প অথবা পোৰামাটিৰ শিল্প লোকজীৱনৰ অৰ্থনৈতিক স্বাৱলম্বিতাৰ কাৰক হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত আছিল। পোৰা মাটিৰে প্ৰস্তুত কৰা গহণা ভাওনাৰ অলংকাৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ হৈছিল। অসমৰ বস্ত্ৰ শিল্প জগত বিখ্যাত। এড়ী, মুগ আৰু পাট পলুৰ পৰা আহৰণ কৰা সূতা তাঁতশালত বৈ বস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিছিল। ভাওনাৰ কাচোনৰ ক্ষেত্ৰত এনেধৰণৰ প্ৰাকৃতিক বস্ত্ৰৰে ভাওনাৰ পোছাক প্ৰস্তুত কৰিছিল। ইয়াৰোপৰি পছ ছাল শুকুৱাই সোণ-ৰূপৰ ফুল যুক্ত কৰি কিছুমান সাজ প্ৰস্তুত কৰিছিল। অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ সহজে উপলব্ধ কাঠ, বাঁহৰ লগতে পিতল ধাতু ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

০.০২ চৰিত্ৰভেদে বৰণ :

গৌৰ : দেৱতা, স্ত্ৰী (কাহিনী আধাৰিত চৰিত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত বেলেগ হ'ব পাৰে), ক্ষত্ৰিয় বীৰ, ভীষ্ম, দ্ৰোণ, ক্ষত্ৰিয় আচাৰ্য, নাৰদ, ভক্ত, ৰাজকোঁৱৰ (অসুৰৰ ক্ষেত্ৰত ব্যতিক্ৰম হ'ব), ঋষি মুণি, ৰাজ চক্ৰৱৰ্তী, হনুমান, ৰাজকণ্যা (কাহিনী আধাৰিত চৰিত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত বেলেগ হ'ব পাৰে), বিভীষণ (দৈত্যকুলৰ হ'লেও), প্ৰহ্লাদ (দৈত্যকুলৰ হ'লেও) আদি।

মেঘশ্যাম : কৃষ্ণ।

দুৰ্বাদল শ্যাম : ৰাম।

শ্যাম : অৰ্জুন, কামদেৱ, সাত্যকী, ভৰত, বৰুণ, শিশুপাল, লৱ-কুশ আদি।

ক'লা : জৰাসন্ধ, যম, কিচক, দানৱ, যক্ষ, চাণ্ডাল আদি।

পাণ্ডু/পীট : ভীম, শকুনি, গান্ধাৰী, ইন্দ্ৰ, ব্ৰহ্মা আদি।

শ্বেত : বলোভদ্ৰ, গোপশিশু, ব্ৰাহ্মণ, ব্ৰাহ্মণী, ৰাজকুঁৱৰী, সখি, নাগপত্নী আদি।

গোলাপী : ৰুক্মবীৰৰ দৰে অহংকাৰী চৰিত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ হয়।

ৰক্ত : কৰ্ণ, অগ্নি, বিশ্বামিত্ৰ আদি।

০.০৩ চৰিত্ৰভেদে তিলক :

সৰ্বসাধাৰণতে তিলক বা ফোঁট ঘূৰণীয়া বা গোলাকাৰ আৰু ঈষৎ জোঙা হোৱা দেখা যায়। ভাওনাৰ চৰিত্ৰ সমূহৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ হোৱা তিলক সমূহৰ চমু বৰ্ণনা এনেধৰণৰ—

উৰ্দ্ধপুণ্ড : বিষুং, কৃষ্ণ, সূত্ৰ, ধীৰ ললিত, ধীৰ প্ৰশান্ত, ৰজা সকল আৰু দেৱতা সকল।

গোলাকাৰ ফোঁট : নাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰ ক্ষেত্ৰত গোলাকাৰ ফোঁট ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সধৱা নাৰী চৰিত্ৰই ৰঙা গোলাকাৰ ফোঁটৰ কাষে কাষে বগা ফুটফুটীয়াকৈ ফোঁট ব্যৱহাৰ কৰে।

বীৰৰ তিলক : দুধবীয়া বা তিনিধবীয়া কেৰেচিয়া ৰেখা দিয়া হয়। তাত ক'লা, ৰঙা বা যিকোনো উজ্জ্বল বৰণ ব্যৱহাৰ হয়।

অসুৰ/ৰাক্ষস : মুদগৰ, বেলি, তৰা বা বিভিন্ন নক্সায়ুক্ত তিলক ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

০.০৪ দাড়ি-গোঁফ :

ক'বলৈ গ'লে পৰম্পৰাগতভাৱে অতীজতে দাড়ি-গোঁফ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ মহিলাৰ সৰা চুলি, চুৰঁৰি পহুৰ নোম, মেটেকাৰ শিপা আদি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ওঁঠৰ ওপৰত দিয়া দাড়িক গোঁফ বুলি কোৱা হয়। ক্ষত্ৰিয় বীৰ সকলক গোঁফ দিয়াৰ পৰম্পৰা আছে। চৰিত্ৰৰ বয়স, আশ্ৰম নিবাসী ঋষি-মুণি আদিৰ ক্ষেত্ৰত ক'লা, বগা, পিংগল (তাম্ৰ বৰণ) এই তিনি বৰণৰ দাড়ি-গোঁফ ব্যৱহাৰ হয়। যজ্ঞ কাৰ্যত ব্ৰতী ব্ৰাহ্মণ, চাঙাল আৰু অসুৰৰ তাম্ৰ বৰণ বা পিংগল দাড়ি হ'ব লাগে। মন্ত্ৰী, বয়োজ্যেষ্ঠ চৰিত্ৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰত বগা গোঁফ দিয়া হয়। সৰ্বসাধাৰণতে দেৱতাৰ ক্ষেত্ৰত দাড়ি-গোঁফ ব্যৱহাৰ নহয়। কিন্তু ব্ৰহ্মা দেৱক বগা দাড়িৰে অংগ ৰচনা কৰা হয়। অৱশ্যে দাড়ি-গোঁফৰ ক্ষেত্ৰত নাটকৰ চৰিত্ৰৰ ভিন্নতা বা চৰিত্ৰ বৰ্ণনাত গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে।

২.০২ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ আহাৰ্যৰ আলোকচিত্ৰ :

কোষাপতীয়া পাগ

কলদিলীয়া পাগৰ আৰ্হিত
মন্ত্ৰীৰ পাগ

থেকেৰুপতীয়া পাগ

কিৰীট মুকুট

দৌল মুকুট

আচ্‌কন

ঘূৰি

চাপকন

গাতি
চোলা

বুকু
চোলা

গায়ন আৰু বায়ন

শংকৰী সংস্কৃতি প্ৰদৰ্শনৰ সময়ত যিজন ব্যক্তিয়ে বাগ পৰিৱেশন আৰু গীত পৰিৱেশনৰ দায়িত্ব পালন কৰে সেইজন গায়ন অভিধাৰে পৰিচিত। গায়নে গীত পৰিৱেশনৰ সময়ত ঘনবাদ্য তাল ব্যৱহাৰ কৰে। শংকৰী সংগীতত খোলৰ লগত তালৰ ব্যৱহাৰ অপৰিহাৰ্য। গায়নে কৰ্তব্য পালনৰ সময়ত বগা ৰঙৰ বস্ত্ৰ পৰিধান কৰে। শংকৰী সংস্কৃতিত বিভিন্ন অনুষ্ঠানত খোল বাদ্য সংগত কৰা ব্যক্তিজনক বায়ন বুলি কোৱা হয়। বায়নজনে গীত, নৃত্য আৰু নাটত খোল বাদ্য সংগত কৰি গুৰুত্বপূৰ্ণ দায়িত্ব পালন কৰে। গায়ন আৰু বায়নজনৰ পৰস্পৰ বুজাবুজিৰ মাজত এটি অনুষ্ঠানৰ মাধুৰ্যতা প্ৰকাশ পায়। গায়নজনৰ দৰে বায়নজনৰ সাজ-পাৰ সম্পূৰ্ণ একেই বুলি ক'ব পাৰি। অৱশ্যে বৰ্তমান সময়ত চেলেং গাত লোৱাৰ সামান্য পাৰ্থক্যই গায়ন আৰু বায়নৰ পৰিচয় নিৰ্ণয় কৰে। গায়ন আৰু বায়নে পৰিধান কৰিবলগীয়া সাজ-পাৰ সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ক) কঁকালৰ তলৰ অংশত বগা ধূতি বা চুৰীয়া

খ) গাত চাপকন

গ) চেলেং

ঘ) মূৰত বগা পাগুৰি মাৰিব। এই পাগুৰিৰ নাম থেকেকপতীয়া পাগ।

ঙ) পাগুৰিৰ আগ অংশত তুলসী মালা (কাঠৰ) অথবা বকুল ফুলৰ মালা।

চ) ডিঙিত মতা মণি আৰু বৈ পৰাখৈ কাঠৰ মালা পৰিধান কৰিব।

ছ) কপালত বগা তিলক ল'ব।

এই ক্ষেত্ৰত এটি বিশেষ বিষয় উল্লেখ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। সত্ৰৰ পৰম্পৰা অনুসৰি বৰ বায়ন আৰু বৰ গায়ন নামেৰে দুটি বিশেষ স্বীকৃতিৰ ব্যৱস্থা আছে। শিশু অৱস্থাৰ পৰা সত্ৰত থাকি নিৰঞ্জৰদৃষ্টি ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰাৰ মাজেৰে গুৰু সংস্কৃতিৰ শিক্ষা গ্ৰহণ আৰু চৰ্চা কৰি যেতিয়া এজন বৈষ্ণৱ সকলো দিশৰ পৰা পাৰ্গত হৈ উঠে সেইজনক গুৰুৱে অথবা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকা সমন্বিতে সমূহ বৈষ্ণৱৰ সহমতত এটা দিনত তুলসীৰ মালা প্ৰদানেৰে বৰবায়ন আৰু বৰগায়নৰ স্বীকৃতি প্ৰদান কৰে। সেই মালাধাৰি বৰবায়ন আৰু বৰগায়নে পাণ্ডুৰিৰ আগ অংশত পৰিধান কৰে। বৰ্তমান সময়ত বকুলফুলৰ মালা গাঁঠি সকলো বায়ন আৰু গায়নে পাণ্ডুৰিত পৰিধান কৰা পৰিলক্ষিত হয়। কিন্তু বৰবায়ন আৰু বৰগায়নে দুডালকৈ পৰিধান কৰে।

গায়ন আৰু বায়ন সংঘবদ্ধ হৈ পৰিৱেশন কৰা আন এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান হ'ল গায়ন-বায়ন। ভৰিমানসহ ধেমালি, চাহিনি আদি বজাই ৰাগ সহিতে ঘোষা আৰু গীত পৰিৱেশন কৰি সত্ৰ, নামঘৰৰ বিভিন্ন অনুষ্ঠানৰ লগতে ভাঙনাৰ পূৰ্বে প্ৰদৰ্শনৰ কৰা গায়ন-বায়ন অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ বাৰ এক আধ্যাত্মিক, পৱিত্ৰ আৰু গাভীৰ্যপূৰ্ণ অনুষ্ঠান। উল্লেখিত শুভ পোছাকৰ আৰ্হিয়ে গায়ন-বায়নৰ অনুষ্ঠানক অধিক নান্দনিকতা প্ৰদান কৰে। শ্ৰীশ্ৰী দ্বাৰিকানাথ দ্বিজৰ দ্বাৰা ৰচিত এখন বিখ্যাত গ্ৰন্থ 'সন্তাবলী'ত কৈছে-

‘গায়ন বায়ন সবে সভা জয় কৰে
সূত্ৰ নাট্য বিধিৰে ৰসিকৰ মন হৰে।’

গায়ন-বায়নৰ আহাৰ্যৰ আন এক উপাদান হ'ল আঁৰিয়া। কীৰ্তনঘৰৰ মজিয়ালৈ বা পৰিৱেশনস্থলীলৈ দুজন আঁৰিয়াধৰাই গায়ন-বায়নৰ দলটোক আগবঢ়াই আনি ধৰা পাক দি মণিকূটৰ দিশত দুফালে দুজনে অৱস্থান কৰে। আঁৰিয়াধৰাৰ সাজপাৰ ওপৰত উল্লেখ কৰাৰ দৰেই। গায়ন আৰু বায়নৰ সাজপাৰৰ নমুনাৰ আলোকচিত্ৰ সংযোগ কৰা হৈছে।

সূত্ৰধাৰ

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ গুৰুজনাৰ অংকীয়া নাটৰ এটি অপৰিহাৰ্য চৰিত্ৰ সূত্ৰধাৰ। গুৰুজনাই সংস্কৃত নাটৰ আৰ্হি অনুকৰণ কৰি কিছু সংযোজন, বিয়োজনেৰে অংকীয়া নাটৰ সূত্ৰধাৰ চৰিত্ৰটি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। এডাল সূতা যেনেকৈ এডাল ফুলৰ মালাৰ বাবে মূল আধাৰ ঠিক সেইদৰে অংকীয়া নাট ভাঙনাত আৰম্ভণীৰ পৰা শেষলৈকে গুৰিধৰোঁতা হ'ল সূত্ৰধাৰজন। আধ্যাত্মিক ভাৱ বিনিময়েৰে নৃত্য, অভিনয়, নান্দী, শ্লোক, অপিচ, ভটিমা, কথা সূত্ৰ আদি পৰিৱেশনেৰে দৰ্শকক নাটৰ কাহিনীৰ মূল ভাৱ বৰ্ণনা কৰি চৰিত্ৰসমূহক আগবঢ়াই নি শেষত মুক্তিমংগল ভটিমা পৰিৱেশনেৰে নাটৰ যৱনিকা পেলোৱালৈকে এক গধুৰ দায়িত্ব বহন কৰে সূত্ৰধাৰজনে। সেইবাবেই সূত্ৰধাৰজন গীত, নৃত্য, বাদ্য আৰু অভিনয় সকলো দিশতে পাৰ্গত হয়। অগ্নিগড়ৰ তলত পামৰি বস্ত্ৰৰ আঁৰত সেৱা কৰি মূল মঞ্চলৈ সূত্ৰধাৰজন প্ৰৱেশ কৰে আৰু নৃত্যৰ যোগেদি নিজ দায়িত্ব পালনৰ বাবে অগ্ৰসৰ হয়। আঁৰকাপোৰ আৰু অগ্নিগড় সূত্ৰধাৰৰ আহাৰ্যৰ দুটি বিশেষ উপাদান।

সূত্ৰধাৰৰ সাজ-পাৰ, অলংকাৰ আৰু ৰূপসজ্জা সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ক) কঁকালৰ তলৰ অংশত অৰ্থাৎ অধোৱাস হিচাপে শুভ্ৰ লহঙা বা ঘূৰি পৰিধান কৰিব। এই ঘূৰি বা লহঙা বা জামা পৰিধান কৰিব। ঠাইভেদে লহঙাৰ নিম্ন অংশত অতি কমেও ৬ আঙুল জোখৰ সোণালি পটি থাকিব লাগে। ঘূৰিটো অতি কমেও ১২ হাত দীঘল কাপোৰেৰে প্ৰস্তুত কৰিলে শুৱনি হয়।

খ) গাত অৰ্থাৎ উৰ্ধ্বাঙ্গ হিচাপে শুভ্ৰ হাত দীঘল গাতি-চোলা পিন্ধিব। চোলাটোৰ হাতত কোঁচ থাকিব লাগে।

গ) চোলা আৰু ঘূৰিৰ ওপৰত গা-টঙালি ল'ব। এই গা-টঙালিক ঠাই বিশেষে 'সূত্ৰধাৰী কাপোৰ' বুলিও কোৱা হয়। গা-টঙালিখন অসমীয়া পৰম্পৰাগত আৰ্হিৰ বুটা বহা হ'ব লাগে। পাছফালে কঁকালৰ ঠিক তললৈকে ইংৰাজী V বৰ্ণৰ দৰে থাকিব আৰু আগফালে আঠুৰ তললৈকে বোৱাই ল'ব লাগে। লগতে দুয়োটা আগ দহি বটা হ'ব লাগে।

ঘ) কঁকালত দুপটীয়া কাঞ্চিৰ ওপৰত বগাত ৰঙা ফুল বহা টঙালি বিশেষ ধৰণেৰে গাঁঠি দি দুই ভৰিৰ মাজত পৰাকৈ বোৱাই ল'ব।

ঙ) শিৰস্ত্ৰাণ হিচাপে শুভ্ৰ কোষাপটীয়া পাগ বা একে আৰ্হিৰ টুপি পৰিধান কৰিব। এই পাগৰ আৰ্হি থেকৈৰুপটীয়া পাগৰ ওলোটো অৰ্থাৎ পাছফালে জোঙা হোৱাৰ লগতে কাষ দুটা শিৰ পতা আৰু সন্মুখৰ পৰা পাছলৈ মাজ অংশ খালৰ দৰে। টুপিৰ আগ অংশত এটি কক্ষা থাকিব লাগে। কক্ষাৰ বৰণ নীলা বা ক'লা হ'লে ভাল। টুপিৰ তলত বগা ৰঙৰ এখন কাপোৰ পাছফালে দুইমূৰ বোৱাই ল'ব লাগে।

চ) কপালত উৰ্দ্ধপুণ্ড তিলক ল'ব আৰু দুই কাণত দুটা বগা তিলক লগাব। উৰ্দ্ধপুণ্ডৰ মাজ অংশত তিনিটা ফোঁট আৰু তলত এটা ফোঁট ল'ব লাগে।

ছ) অলংকাৰ হিচাপে ডিঙিত মতামণি, কাণত উস্তি, হাতত গামখাৰু আৰু ভৰিত বুনুকা পিন্ধিব। বৰ্তমান সময়ত বুনুকাৰ ব্যৱহাৰ অপৰিহাৰ্য হিচাপে গণ্য কৰা নহয়। ডিঙিত বৈ পৰা এখাৰ বগা হাৰ পৰিধান কৰাও দেখা যায়।

জ) হাত আৰু ভৰিত হস্ত ৰঞ্জন আৰু পদ ৰঞ্জন অপৰিহাৰ্য।

কৃষ্ণ/গোঁসাই

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে নিজা নাট্য সৃষ্টিত ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণক নায়ক চৰিত্ৰ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। বৈষ্ণৱ আন্দোলনত কৃষ্ণ দৰ্শনেৰে সাধাৰণ জনতাক প্ৰভাৱিত কৰি সাহিত্য, নৃত্য-গীত, নাট ৰচনা কৰাৰ লগতে যিসমূহ ৰীতি-নীতি প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে সকলোতে ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ ৰূপ-গুণ, লীলা বৰ্ণনা সদা জাগ্ৰত। ৬ খন অংকীয়া নাটৰ ভিতৰত কেৱল 'ৰাম বিজয়' নাটখনত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰক নায়ক হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। অংকীয়া নাটত গোঁসাই চৰিত্ৰই প্ৰৱেশৰ গীতত তাণ্ডৰ ধৰ্মী নৃত্য ভংগীমাৰে প্ৰৱেশ কৰে। এই প্ৰৱেশৰ নাচকে গোঁসাই নাচ বুলি কোৱা হয়। শ্ৰীকৃষ্ণৰ ৰূপ-গুণ, সাজ-সজ্জা সম্পৰ্কে শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ দুয়োজনা মহাপুৰুষৰ ৰচনাতে বৰ্ণিত হৈছে। ৰচনাত উল্লেখ থকা কিছু বৰ্ণনা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

কীৰ্ত্তন

কৃষ্ণৰূপে দৈৱকীত হৈলা অৱতাৰ।
শংখ চক্ৰ গদা পদ্ম কৰত তোমাৰ।।
পীত-বস্ত্ৰে শোভে আতি শ্যাম কলেবৰ।
কমল-লোচন চাৰু অৰুণ অধৰ।।
সুন্দৰ নাসিকা কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল।
কণ্ঠত কৌস্তভ শিৰে কিৰীটি উজ্জ্বল।।
আজানুলম্বিত বনমালা জ্বলে গলে।
শোভে আতি শ্ৰী বৎস বহল বক্ষস্থলে।।

বৰগীত

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ বৰগীতত শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৰ্ণনা :

ধ্ৰুং — আনন্দে গোবিন্দে বায় বৃন্দাবনে বেণু।
ৰূপে ভূৱন ভূলে বহিয়া কদম্ব মূলে
কালিন্দী তীৰে ৰাখে ধেনু।।

পদ — গোপশিশু সংগে চলে শিৰে শিখণ্ডক দুলে
কৰ্ণে কুণ্ডল গণ্ড লোলে।
কেয়ুৰ কংকণ কৰে উৰে বনমালা লূলে
মধুৰ মধুপ মধু ভূলে।।
কাটি কাঞ্চি কিংকিণী বাজত ৰিণি ৰিণি
শ্যাম তনু শোহে পীতবাশে।
ৰাম কাষে শিঙা বেদ্র অৰুণ পংকজ নেদ্র
কণ্ঠে কৌস্তভ পৰকাশে।।
দ্বিভংগ ললিত হাস কৰু হৰি ভূৱ ভাস
দৰশায়া লীলা বিলাসা।
চৰণে মঞ্জৰী ঝাৰে উচ্চায়া পঞ্চম পূৰে
শংকৰ কহ অভিলাষা।।

মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ বৰগীতত শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৰ্ণনা :

ধ্ৰুং ॥ কানাইৰ কমল মুখ পেখিতে নয়ন সুখ
কোটি-ইন্দু জিনি পৰকাশে।
শ্যামল সুন্দৰ বৰ নৱ-নীল জনধৰ
তনু ভাল শোহে পীত বাসে ॥

পদ ॥ আভীৰ বালক সঙ্গে খেলান খেলায় বঙ্গে
বহিয়া কদম্ব তৰু তলে।
হাঁসি হাঁসি বংশী বায় বন্ধিম নয়নে চায়
কদম্বৰ মালা লুলে গলে ॥
অৰুণ চয়ণ মাজে মঞ্জীৰ বনকে বাজে
সাজে কোটি মনমথ জিনি।
যমুনা পুলিন বনে ধায়া ধায়া বঙ্গ মনে
গেগুৰা খেলায় যদুমণি ॥
তেজিয়া বৈকুণ্ঠ সুখ লীলায়ে গোপেৰ ৰূপ
ধৰি হৰি গোধন চৰায়।
ভকতবৎসল দেৱ নাহি হৰি সম কেৱ
মাধৱ দীন গুণ গায় ॥

পাৰিজাত হৰণ নাটত শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৰ্ণনা—

ধ্ৰুং ॥
আৰে গৰুড়কেতু কয়ো পৰৱেশ।
মদনক লাজ হেৰি ৰূপ লেশ ॥
পদ ॥
শ্যাম মুৰতি দীপিত পীতবাসা।
মুকুট কুণ্ডল মণি মুখ পৰকাশ ॥
কৰে কঙ্কন বনমালা উৰে লোলে।
চৰণক মাৰে মঞ্জিৰ কৰু ৰোলে ॥
কোটি মদন জিনি উজৰ মুৰাৰি।
সঙ্গে সত্যভামা ৰুক্মিণী বৰ নাৰী ॥
শৰীৰক জ্যোতি জ্বলয় দিশ পাশা।
কহয় শংকৰ হৰি দাসকু দাসা ॥

উপৰোক্ত সকলোখিনি ৰচনাত বৰ্ণিত আৰ্হি অনুসৰি গোঁসাই (কৃষ্ণ/ৰাম) চৰিত্ৰৰ সাজ-সজ্জা, ৰূপ-সজ্জা আৰু অলংকাৰ সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

ক) অধোৱাস হিচাপে পীত বা হালধীয়া বৰণৰ শেলযুক্ত ধুতি পিন্ধিব। বাধণীয়ভাৱে ধুতিত থোৰ মাৰি পিন্ধিব।

খ) উৰ্ধবাস হিচাপে ছুটি হাতৰ নীলা অথবা ক'লা বুকু চোলা পিন্ধিব। 'ভাওনা আৰু সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য' গ্ৰন্থত উল্লেখ থকা মতে কৃষ্ণ ঘনশ্যাম আৰু ৰামে দুৰ্বাদলৰ শ্যাম ৰঙৰ বুকু চোলা পিন্ধিব। আমাৰ ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ যোগেদি জানিব পৰা মতে গৌঁসাই নাচত নীলা ৰঙৰ বুকু চোলা পিন্ধিব লাগে।

গ) পীত বৰণৰ এখন চাদৰ উত্তৰীয় আৰ্হিৰে গাঁঠি দি ল'ব।

ঘ) কঁকালত কাঞ্চি, টঙালি আৰু কৰধনি ব্যৱহাৰ কৰিব।

ঙ) শিৰস্ত্ৰাণ হিচাপে হেঙুল হাইতাল বুলুৱা পাঁচপটীয়া কিৰিটি বা মুকুট পিন্ধিব। কিৰিটিত ম'ৰা পাখি ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে যদিও বিষ্ণু চৰিত্ৰক উপস্থাপন কৰিবলৈ যাওতে ম'ৰা পাখিৰ প্ৰয়োজন নাই।

চ) অলংকাৰ হিচাপে ডিঙিত মতামণি, অঙ্গমালা পিন্ধিব। অতিজতে পছ ছালত সোণ-ৰূপৰ ফুল গাঁঠি অংগমালা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। ঠাইভেদে এই চৰিত্ৰত গলপতা, বনমালা আৰু পেচন্দাৰো ব্যৱহাৰ কৰে। কাণত উস্তি বা কুণ্ডল পিন্ধিব। ভৰিত নুপুৰ অপৰিহাৰ্য।

ছ) তিলক উৰ্ধপুণ্ড ল'ব। গাৰ বৰণ কৃষ্ণ বা বিষ্ণুৰ ক্ষেত্ৰত ঘন শ্যাম বা ঘন নীলা আৰু ৰামৰ ক্ষেত্ৰত দুবৰি বন (দুৰ্বাদল)ৰ দৰে হ'ব।

জ) কেশসজ্জা খোলা বা মেলা হ'ব। আধুনিক ভাষাত বেকব্ৰাছ বুলি কোৱা হয়। শিশু বা বালক কৃষ্ণৰ কেশসজ্জা ম'ৰা পাখি সহিতে ওপৰমুৱাকৈ খোপা বন্ধা হ'ব পাৰে।

ঝ) হস্তৰঞ্জন আৰু পদৰঞ্জন অপৰিহাৰ্য।

ঞ) চৰিত্ৰটিৰ বয়স অনুযায়ী আৰু নাটৰ ঘটনাক্ৰম অনুসৰি বাঁহী আৰু শিঙা প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে। ভাওনাৰ কাহিনীৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুসৰি হাতত সুদৰ্শন চক্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিব।

কৃষ্ণ

বিষ্ণু

বাহাৰ নাচ

এই নৃত্য মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ সৃষ্টি। ভোজন বিহাৰ বা ভোজন ব্যৱহাৰ বুজুৱাৰ আধাৰত এই নাচৰ সৃষ্টি বুলি কোৱা হয়। অপভ্ৰংশ সূত্ৰে ব্যৱহাৰিকভাৱে এই নাচৰ নামটি বেৰহাৰ ঞ্জু বেহাৰ ঞ্জু বাহাৰ বা বহা নাচৰ ৰূপ পায়। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে পৰিবেশনৰ উদ্দেশ্যৰ ভিত্তিত এই বাহাৰ নাচটি দুটা উদ্দেশ্যত নচা দেখা যায়।

শচৰণ ভোজন বাহাৰ নাটৰ আঙ্গিক হিচাপে।

শচৰণ আচুতীয়া নৃত্য গোট হিচাপে। অৰ্থাৎ ভোজন বাহাৰ নাট পৰিবেশনৰ দিনা গায়ন-বায়নৰ পাছতে এই নাটৰ কাহিনীৰ আঙ্গিক হিচাপে সামৰি এইখনি নাচ পৰিবেশন কৰা হয়।

কোনো নৈমিত্তিক উৎসৱ অৰ্থাৎ ভাদ মাহৰ শংকৰ-মাধৱ গুৰু দুজনৰ তিথি, বহাগৰ মানুহ বিহুৰ দিনা এই নাচ নচুওৱা হয়।

মাজুলীৰ শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰত উপস্থিত হৈ ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ যোগেদি এই নাচৰ আহাৰ্য সম্পৰ্কে অৱগত হও। আহাৰ্য এনেধৰণৰ-

- ক) উৰ্দ্ধবাস হিচাপে নীলা বা কক্সলা ৰঙৰ বুকু চোলা পিন্ধে।
- খ) অধোবাস হিচাপে পীত বা ৰঙা বৰণৰ ধুতি পিন্ধে।
- গ) চুলি ওপৰমুৱাকৈ খোপা বান্ধি হালধীয়া ৰঙৰ এখন কাপোৰ দুই মূৰ বোৱাই পাছফালে থাকে।
- ঘ) গোসাঁই নাচত ব্যৱহাৰ কৰা কিৰিটী পিন্ধে।
- ঙ) কঁকালত কাঞ্চি আৰু টঙালি পিন্ধিব।
- চ) হাত-ভৰি আৰু ডিঙিত ওপৰত উল্লেখ কৰা চৰিত্ৰসমূহে পিন্ধাৰ দৰে অলংকাৰ পিন্ধিব।

ঝুমুৰা নাচ

এই নাচ মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে সৃষ্টি কৰিছিল। এই নাচ পুৰুষ প্ৰধান আৰু তাণ্ডৱধৰ্মী। ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ ভক্তিৰসত উদ্ভূত হৈ ৰাস ঝুমুৰাৰ মাজৰ পৰা শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৃন্দাবন লীলাৰ সময়ত গোপীসকলে কৰা নৃত্যসমূহৰ বিভিন্ন খণ্ড সমূহক একত্ৰিত কৰি ঝুমুৰা নাচ সৃষ্টি কৰিছিল। সত্ৰীয়া নৃত্য শৈলীত ঝুমুৰা নাচৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। পূৰ্বতে ঝুমুৰা নাচৰ মাজত মাটিআখৰা পৰিৱেশন কৰাৰ ৰীতি আছিল। দিন বাগৰাৰ লগে লগে বিভিন্ন অধ্যয়ন, গৱেষণা আৰু কৰ্মশালাৰ যোগেদি নৃত্য সাধক তথা গুৰুসকলে ঝুমুৰা নাচক নতুন মাত্ৰা প্ৰদান কৰে। সত্ৰ অনুষ্ঠানত বৰ্তমান সময়তো এই নাচৰ মাজত মাটিআখৰা প্ৰদৰ্শনৰ ৰীতি প্ৰচলিত হৈ আছে।

সত্ৰ আৰু সত্ৰৰ বাহিৰা বিভিন্ন অনুষ্ঠানত পৰিৱেশন কৰা ঝুমুৰা নাচৰ আহাৰ্যত কিছু পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। অৱশ্যে দুয়ো ধৰণৰ শৈলীতে সুকীয়া নান্দনিকতা প্ৰকাশ পায়। এই নাচৰ আহাৰ্য সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

ক) অধোবাস হিচাপে বগা বৰণৰ ঘূৰি (লহঙা) পৰিধান কৰা হয় (পূৰ্বতে থোৰবিহীন ভাৱে এক বিশেষ আৰ্হিৰে ধূতি পৰিধান কৰা হৈছিল)।

খ) উৰ্দ্ধবাস হিচাপে বগা বৰণৰ হাত দীঘল চোলা পৰিধান কৰা হয়। চোলাৰ বুকুত বঠাৰ আৰ্হিত কাপোৰ কাটি দুয়োকাষে তিনিডালকৈ ওলোমাই সিঁ দিয়া হয়।

গ) ককালত কাঞ্চি আৰু তাৰ ওপৰত বগাত ৰঙা বুটা বচা টঙালি ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

ঘ) শিৰস্ত্ৰাণ হিচাপে ভাটো ঠুটীয়া পাণ্ডৰি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কোনো কোনো ঠাইত পাণ্ডৰিৰ আগ অংশত কঙ্কা ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

ঙ) অলংকাৰ হিচাপে ডিঙিত মতামণি, হাতৰ সৰু গাঁঠি আৰু বাহুত বাজু লগতে কাণত কুণ্ডল পিন্ধা হয়। ভৰিত নুপুৰ বা বুনুকা পিন্ধাৰ নিয়ম আছিল যদিও বৰ্তমান সময়ত ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা নাযায়। হস্তৰঞ্জন আৰু পদৰঞ্জন অপৰিহাৰ্য।

চালি নাচ (শুদ্ধ চালি, ৰজাঘৰীয়া চালি)

“পিন্ধি শাৰী, খোণ্টাজালি যেন মৈৰা কৰে চালি।”

সাংগীতিক বৈশিষ্ট্যৰে পৰিপূৰ্ণ প্ৰকৃতি প্ৰধান অথবা লাস্যধৰ্মী এই নাচ সত্ৰীয়া নৃত্যৰ এক অপৰিহাৰ্য অংগ। কীৰ্ত্তনৰ হৰ-মোহন অধ্যায়ত বৰ্ণিত উপৰোক্ত পদফাঁকিৰ মতে চালি নাচৰ নিৰ্মাণ বা সৃষ্টি হৈছে বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। ম’ৰাৰ দৰে চালি ধৰি নাচৰ বাবে এই নাচৰ নাম চালি নাচ হিচাপে নামাঙ্কিত কৰিছিল। ইয়াৰোপৰি নাৰদ মুনি বৈকুণ্ঠলৈ যাওঁতে প্ৰদৰ্শন কৰা ‘চালিকা নৃত্য’ নামৰ পৰাই চালি নাচ অভিধা হৈছে বুলিও ধাৰণা কৰা হয়।

কৰুণা বৰাৰ ‘সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপ দৰ্শন’ গ্ৰন্থত উল্লেখ আছে যে মাধৱদেৱৰ ‘ৰাজসূয়’ শাস্ত্ৰত পোৱা “চালি কৰি নাচে যেন দুগোটা ময়ূৰ” পদফাঁকিয়ে চালি নাচৰ উমান দিয়ে। লগতে উল্লেখ আছে যে বৰপেটাৰ ৰঙ্গীয়াল গৃহত পোনপ্ৰথম বাৰৰ বাবে এই চালি নাচ প্ৰদৰ্শন হৈছিল। যাৰ বাবে ৰাজ ৰোষৰ বলি হৈ ৰজাক চালি নাচ সম্পৰ্কে প্ৰকৃত সত্য ব্যক্ত কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। তেতিয়াৰ পৰাই চালি নাচৰ মুকলি মঞ্চত আত্মপ্ৰকাশ ঘটে। সত্ৰীয়া ৰীতিত ভাদ মাহৰ দিৱস সমূহৰ লগতে অন্যান্য অনুষ্ঠানত এই নাচ নচুওৱা হয়।

চালি নাচৰ সাজপাৰ সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ’ল—

ক) অধোবাস হিচাপে গোপী সাজৰ দৰে ঘূৰি পিন্ধিব।

খ) অধোবাস হিচাপে ক’লা বা নীলা মখমলৰ চোলা পিন্ধা ৰীতি সত্ৰত প্ৰচলিত। সত্ৰৰ বাহিৰত বৰ্তমান সময়ত পাট কাপোৰৰ দৰে চোলা পিন্ধা দেখা যায়। বৰণৰ ক্ষেত্ৰটো ধৰাবন্ধা ৰীতি পৰিলক্ষিত নহয়।

গ) চোলাৰ ওপৰত পটি আগলৈ বোৱাই লয়। সত্ৰৰ বাহিৰত বৰ্তমান সময়ত গা-টঙালি লোৱা দেখা যায়।

ঘ) ককালত তিনিপটীয়া কাঞ্চি আৰু টঙালি পৰিধান কৰা হয়। সত্ৰৰ নতুৱা সকলে দুপটীয়া কাঞ্চি ব্যৱহাৰ কৰে।

ঙ) শিৰস্ত্ৰাণ হিচাপে ওপৰমুৱাকৈ বন্ধা খোপাত হালধীয়া ৰঙৰ ওড়না পাছলৈ দুটা মূৰ বোৱাই লয়। সত্ৰত নতুৱা সকলে খোপাৰ ওপৰৰ কাপোৰখনেৰে দুই গাল ঢাকি ঠুটৰিৰ তলত গাঠি দি লোৱাৰ নিয়ম আছে।

চ) অলংকাৰ হিচাপে গলপটা, হাতত বাজু ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু সত্ৰৰ বাহিৰত বৰ্তমান প্ৰচলিত চালি নাচত অসমৰ পৰম্পৰাগত আৰ্হিৰ মহিলাৰ অলংকাৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। হস্তৰঞ্জন আৰু পদৰঞ্জন অপৰিহাৰ্য।

সত্ৰত প্ৰচলিত চালি নাচৰ আহাৰ্য

চালিনাচৰ ক্ষেত্ৰত
ঠাইভেদে, অনুষ্ঠানভেদে
পোছাকৰ ভিন্নতা দেখা যায়।

বৰ্তমান প্ৰচলিত চালি নাচৰ আহাৰ্য

নাদুভঙ্গী

ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণৰ লীলা সমূহৰ ভিতৰত কালিয় দমন হ'ল এক অপূৰ্ব লীলা। কালি নাগক দমন কৰিবৰ বাবে হুদত জপিয়াই পৰি কৃষ্ণই সাতুৰি-নাদুৰি অৱশেষত কালিৰ শিৰত উঠি কালিক দমন কৰিবলৈ সক্ষম হয়। হুদত নাদুৰি নাদুৰি কৰা নৃত্য ভঙ্গীৰ আধাৰতেই সৃষ্টি কৰা নাচখনক 'নাদুভঙ্গী' নামকৰণ কৰা হয়। এই নাচ তাণ্ডৱধৰ্মী।

কৰুণা বৰাৰ 'সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপ দৰ্শন' গ্ৰন্থত উল্লেখ পোৱা মতে- “নাদুভঙ্গী নাচটি মূলতে তিনিযোৰা হৈ নচাৰ নিয়ম। প্ৰথম যোৰাৰ সাজ কৃষ্ণৰ। দ্বিতীয় যোৰাৰ গাত চালি নাচ বা গোপীৰ সাজ আৰু তৃতীয় যোৰাৰ সাজ বুমুৰা নাচৰ। বৰ্তমান সময়ত অৱশ্যে কেৱল কৃষ্ণৰ সাজত এযোৰা হৈ নচাৰ হে প্ৰৱণতা বিদ্যমান।”

বৰ্তমান সময়ত কেৱল গোসাঁই নাচৰ সাজৰ আৰ্হিতেই নাদুভঙ্গী নাচৰ সাজ পৰিধান কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই সাজসজ্জা সম্পৰ্কে ওপৰত উল্লেখ কৰা হৈছে।

নাদুভঙ্গী আৰু বৰপ্ৰৱেশৰ নাচৰ
সাজোন-কাচোনত
সাদৃশ্য আছে।

বৰপ্ৰৱেশৰ নাচ

বৰপ্ৰৱেশ শব্দটোৰ পৰাই অনুমান কৰিব পাৰি যে বৰ মানে পূজ্য আৰু প্ৰৱেশ মানে আগমন। বিশ্বাসমতে বৃন্দাবনত শ্ৰীকৃষ্ণই দিনৰ দিনটো গৰু চৰাই সন্ধিয়া গকুললৈ ভাগৰি-জুগৰি ঘূৰি অহাৰ প্ৰেক্ষাপটত এই নাচৰ সৃষ্টি। যশোদাই কৃষ্ণক আকুলতাৰে আদৰি আনি গাৰ ধূলি মচি, মূৰৰ কিৰিটি, ডিঙিৰ সাতসৰী আঁতৰাই, বুকুত শীতল চন্দনৰ প্ৰলেপ সানি পুত্ৰক সাৱটি আনন্দত আত্মহাৰা হয়। এয়াই বৰপ্ৰৱেশ নাচৰ পৃষ্ঠভূমি বুলি বিশ্বাস আছে। সত্ৰীয়া পৰম্পৰাত এই নাচ আবুৰতাৰে ভৰা আৰু বৰ্তমানলৈকে সংৰক্ষিত। সত্ৰীয়া পৰম্পৰাত একমাত্ৰ বৰপ্ৰৱেশৰ নাচখনহে ৰাতি পৰিৱেশন কৰা হয়।

বৰপ্ৰৱেশৰ নাচৰ আহাৰ্য সম্পৰ্কে বিশেষ উল্লেখ কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। কাৰণ বাহাৰ নাচৰ সৈতে এই নাচৰ আহাৰ্য সম্পূৰ্ণ একেই। অৱশ্যে বায়ন আৰু গায়নজনে এক সুকীয়া পৰম্পৰাৰে সাজসজ্জা পৰিধান কৰে। এয়া হ'ল—

ক) বৰবায়নে চাপকন চোলা খুলি চেলেংখন গাত এফালে কান্ধৰ ওপৰৰ পৰা আনফালে কাষলতিৰ তলেদি গাৰ দাতিলৈ ওলোমাই লয়। এই আৰ্হিক ঘাগৰি-গাঁতীয়া নামেৰে জনা যায়।

খ) অগ্নিগড় কীৰ্ত্তন ঘৰৰ দিশত ৰখা হয় আৰু সেই অগ্নিগড়ৰ তলেদি নতুৱাই প্ৰৱেশ কৰে। নতুৱাৰ সংখ্যা অতি কমেও ১২ জনৰ পৰা ৩০ জন পৰ্যন্ত হোৱা দেখা যায়।

গোপী

“গোপী নাচৰ সাজপাৰ প্ৰায় চালি নাচৰ দৰেই, অৰ্থাৎ ভৰিৰ সৰু গাঁঠিলৈকে বৈ পৰা বগা লহঙা। তাৰ ওপৰত কঁকালৰ দুই কাষেৰে দুচলা আঁচল। ভৰিত নুপুৰ বা জুনুকা। হাতত বাজু। মূৰৰ খোপা ওপৰলৈ বান্ধি ওৰোণাৰে ঢাকি মুখখন উলিয়াই ঠুতৰিৰ তলত বতিয়াৰে সিঁ গাঠি দিয়াৰ নিয়ম। খোপাৰ তলতো তেনে গাঁঠি পৰে। গাত ক'লা চোলা। তাৰ ওপৰত বাহুৰ ওপৰে পটি মেৰিয়াই আনি কঁকালত পকাই বন্ধা হয়। কঁকালত ৰঙা-বুটা-তোলা আৰু মূৰত ৰঙা-ফুল-বছা বগা টঙালি। ওপৰত দিয়া চালি নাচৰ সাজটোৰ কেৱল মূৰৰ ওৰোণাখন গুচাই কৃত্ৰিম চুলি ব্যৱহাৰ কৰে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিবই লাগিব যে সত্ৰীয়া নাচৰ এই প্ৰাচীন সাজপাৰবোৰৰ পৰীক্ষামূলকভাৱে পৰিৱৰ্তন কৰি যুগসাপেক্ষ তথা দৃষ্টিনন্দন দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে, যাৰ বাবে একোটা সাজৰ বৰ্ণনা ভৱিষ্যতলৈও মেলামূৰা হৈ ৰোৱাৰহে সম্ভাৱনা বেছি।”

বৰ্তমান সময়ত বিভিন্ন স্থানত প্ৰচলিত গোপী নাচৰ আহাৰ্যৰ আলোকচিত্ৰ—

ইন্দ্ৰ :

- ১) চোলা : পীত বৰণৰ আচকন পিন্ধিব।
- ২) চাদৰ চুৰিয়াৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখিব।
- ৩) অধোৱাস : পাট বা মুগা বৰণৰ চুৰিয়া পিন্ধিব। পিন্ধাৰ ধৰণ উচ্চমানৰ চৰিত্ৰৰ দৰে হ'ব।
- ৪) শিৰস্ত্ৰাণ : মণি-মুকুতা খচিত দৌল মুকুট পিন্ধিব।
- ৫) অলংকাৰ : ডিঙিত গলপতা, মতামণি, পেচন্দাৰ জাতীয় অলংকাৰ পিন্ধিব। কাণত-লোকাপাৰ বা উন্টি আৰু হাতত গামখাৰু পিন্ধিব।
- ৬) তিলক : উৰ্দ্ধপুণ্ড।

বৰুণ :

- ১) চোলা : শ্যাম বৰণৰ আচকন পিন্ধিব।
- ২) চাদৰ, অধোৱাস, অলংকাৰ : ইন্দ্ৰৰ সৈতে একে।
- ৩) শিৰস্ত্ৰাণ : মুকুট পৰিধান কৰিব।
- ৪) তিলক : উৰ্দ্ধপুণ্ড।

ইন্দ্ৰ

অগ্নি :

- ১) চোলা : বঙা বঙৰ আচকন পিন্ধিব।
- ২) চাদৰ, অধোৱাস অলংকাৰ : ইন্দ্ৰৰ সৈতে একে।
- ৩) শিৰস্ত্ৰাণ : মুকুট পৰিধান কৰিব।
- ৪) তিলক : উৰ্দ্ধপুণ্ড।

বীৰ :

- ১) চোলা : চুটি মিৰজাই চোলা পিন্ধি কঁকালত বচোৱাল পিন্ধিব। চাদৰ নাথাকে।
- ২) গা-টঙালি : অসমীয়া চানেকীৰ বঙাফুলৰ (লতাফুল, বৰফুল যুক্ত) দহিৰটা উজ্জ্বল গা-টঙালি বামকতীয়াকৈ ল'ব।
- ৩) কমৰ বান্ধ : গা-টঙালিতকৈ ঠেক কিন্তু দীঘল কমৰ টঙালি ব্যৱহাৰ কৰিব। এই টঙালি অসমীয়া চানেকীৰ বঙাফুল বচা আৰু দহিৰটা হোৱা উচিত।
- ৪) অধোৱাস : শেলযুক্ত কপাহী চুৰিয়া দুটা পোন্ধ মাৰি পিন্ধিব। ইয়াৰ বৰণ বঙা, ডাঠ হালধীয়া, ক'লা চানেকীয়া, নীলা বা সেউজীয়া হ'ব পাৰে।
- ৫) শিৰস্ত্ৰাণ : হেঙুল, হাইতাল অথবা সদৃশ বৰ্ণৰে ৰঞ্জিত কঙ্কা অথবা তৰা জাতীয় শিৰস্ত্ৰাণ পিন্ধিব।
- ৬) অলংকাৰ : ডিঙিত মতামণি আৰু মণি, কাণত মণিকুণ্ডল, হাতত মণি, বাজু, বাহুত বলয়া পিন্ধিব। ভৰিত পয়জাৰ নাথাকে, চৰণ ৰঞ্জন থাকিব।
- ৭) চুলি : চাপকা বা কাৰ্লি চুলি পিন্ধিব।
- ৮) তিলক : বেলি, তৰা, মুদ্গৰ (গদা), ফুল আদিৰ তিলক ল'ব।

সেনাপতি

- ১) চোলা : চুটি মিৰজাই চোলা পিন্ধি কঁকালত বচোৱাল পিন্ধিব।
- ২) তিলক : বেলি, তৰা, মুদ্গৰ (গদা), ফুল আদিৰ তিলক ল'ব।

চৰিত্ৰ : দৈত্য

ৰুক্মবীৰ

নিম্ন মানৰ চৰিত্ৰ :

চোলা : চৰিত্ৰ ভেদে চৌকন (চুটি চাপকন, নিমাই) পৰিধান কৰিব।

গা-টঙালি : এই শ্ৰেণী চৰিত্ৰৰ গা-টঙালি নাথাকে।

কমৰ বান্ধ : অসমীয়া চানেকীৰ বঙাফুলৰ (লতাফুল, বৰফুলযুক্ত) দহিৰটা, উজ্জ্বল কমৰ বান্ধ ব্যৱহাৰ কৰিব।

অধোৱাস : চৰিত্ৰৰ উপযোগী যি কোনো বৰণৰ কপাহী কাপোৰৰ চুৰিয়া দুটা পোন্ধমাৰি পিন্ধিব।

শিৰস্ত্ৰাণ : নেজলগা পাগ পৰিধান কৰিব। শাস্ত্ৰমতে নিম্নমানৰ চৰিত্ৰ বুলি বিবেচিত হ'লেও বিষয়া, ডা-ডাঙৰীয়া আদিয়ে মথুৰা পাগ পৰিধান কৰিব পাৰিব।

অলংকাৰ ডিঙিত মুকুতামণি, কাণত মণি কুণ্ডল, হাতত মণি বাজু আৰু বাহুত মণিৰ বলয়া থাকিব।

চুলি : চাপকা বা কাৰ্লিং চুলি পিন্ধিব।

তিলক : তৰা, ফুল আদিৰ তিলক ল'ব।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

৩.০১ সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ পাৰিভাষিক শব্দৰ টোকা :

(সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপদৰ্শন গ্ৰন্থত কৰুণা বৰাই উল্লেখ কৰা বিৱৰণ)

চাপকন : বুকু ফলা আৰু আঁঠুৰ আগ ভাগলৈকে বৈ পৰা কপাহী, পাট, মুগা আদি কাপোৰেৰে প্ৰস্তুত কৰা এক বিশেষ প্ৰকাৰৰ চোলা। ইয়াৰ কঁকালৰ তলৰ অংশত ফেৰ বেছি থাকে অৰ্থাৎ ইয়াৰ ওপৰ অংশতকৈ তলৰ অংশ অধিক বহল। এই চোলাৰ ডিঙিৰ ওপৰৰ অংশটো কাঁচি জোনৰ দৰে কটা থাকে। এডাল বচিৰ সহায়ত দুয়োটা ফাল লগ লগাই বন্ধা হয়। ইয়াৰ হাট দীঘল আৰু বহল। ইয়াত কোঁচ নাথাকে।

খেকেৰুপতীয়া পাগ : এই পাগ কম পক্ষেও বাৰ হাত দীঘল আৰু এক হাট বহল। বগা কাপোৰ জাপি লৈ বিশেষ কৌশলেৰে বন্ধা হয়। কপালৰ সোঁ মাজত এজাপৰ ওপৰত আন এজাপ কেৰেচীয়াকৈ জাপি জাপি আৰু ক্ৰমে এই অংশ জোহাকৈ তুলি নি এই পাগ মৰা হয়। গায়ন-বায়নকে প্ৰমুখ্য কৰি সত্ৰীয়া নৃত্যৰ গায়ক আৰু বাদকসকলে প্ৰায়বোৰ ক্ষেত্ৰতে এই পাগ ব্যৱহাৰ কৰে।

উৰ্দ্ধ ৰাস : কঁকালৰ পৰা ওপৰ অংশত পিন্ধা কাপোৰ।

গাতিচোলা : বুকুফলা আৰু কঁকাললৈকে পৰা এবিধ বিশেষ প্ৰকাৰৰ চোলা। এই চোলাৰ হাত দীঘল। হাতত সাধাৰণতে পথালিকৈ আৰু ঘন-ঘনকৈ দিয়া কোঁচ থাকে।

গা-টঙালি : সাধাৰণ টঙালিতকৈ বহল আৰু দীঘল আকাৰৰ গাত লোৱা টঙালি।

অধোৰাস : কঁকালৰ পৰা তলৰ অংশত পিন্ধা কাপোৰ। চুৰিয়া, মেখেলা, ঘুৰি, টঙালি, কঁকালৰ অলঙ্কাৰ আদি অধোৰাসৰ অন্তৰ্গত।

অন্তৰাস : অন্তৰাস মানে তলত পিন্ধা কাপোৰ। কঁকালৰ পৰা তলৰ অংশত বাহিৰৰ পৰা চকুত নপৰাকৈ চুৰিয়া ঘুৰি আদিৰ তলত পিন্ধা কাপোৰকেই অন্তৰাস বোলে।

চাঙেৰীপহীয়া : টেঙেচি ফুল আকৃতিৰ।

শিৰম্ৰাণ : শিৰৰ আভৰণ হিচাপে লোৱা কাপোৰ। ওৰণি, পাণ্ডৰি, মুকুট, কিৰীটি আদি ইয়াৰ অন্তৰ্গত।

কোষাপতীয়া : দুপাত কোষা লগ লগাই উৰুৰি খাই ধৰিলে যি আকৃতি লয় তেনে ধৰণৰ।

উৰ্দ্ধপুণ্ড : দুই চেলাউৰিৰ মাজত ইংৰাজী ইউ আখৰটোৰ দৰে অঁকা এবিধ তিলক। ইয়াৰ তলত এটা ফোঁট আৰু মাজ অংশত এটাৰ পৰা তিনিটালৈকে ফোঁট ল'ব পাৰে। উৰ্দ্ধপুণ্ডৰ ৰং বগা।

উণ্ডি : কাণত পিন্ধা অলঙ্কাৰ। দুটা জিকা লগ লগালে যি আকৃতিৰ হয়, এই অলঙ্কাৰ সেই আকৃতিৰ।

গামখাৰু : পুৰুষৰ হাতত পিন্ধা অলঙ্কাৰ বা বাজু। ই গোটা সজীয়া আৰু মাজৰ অংশ শিৰ উঠা।

মতামণি : এবিধ ডাঙৰ মণি বিশেষ। ই ঢোল বিড়িৰ আৰ্হিৰ। মাজ ভাগত এটা ক'লা দাগ দি দুটা খণ্ডেৰে কৰি দেখুওৱা হয়।

বুকুচোলা : বুকুত লিপিতখাই কঁকাললৈকে পৰা চোলা। এই চোলাৰ পিঠিফালেহে খোলা থাকে। ইয়াৰ হাত চুটি অথবা দীঘল উভয় প্ৰকাৰৰ হ'ল পাৰে। অতীজতে এই চোলাৰ বুকুৰফালে চাৰিপাত ব'ঠা (ব'ঠাৰ আকৃতিৰ চুটি কাপোৰ) লগোৱাৰ প্ৰথা আছিল।

টঙালি : গামোচা সদৃশ ৭/৮ হাত দীঘল দুই মূৰত সুন্দৰ অসমীয়া ফুল থকা আৰু মাজত বুটা থকা কমববান্দ।

কাঞ্চি : ই তিনিখণ্ডযুক্ত কাৰুকাৰ্য খচিত বিশেষ প্ৰকাৰৰ কমববান্দ। দুই তপিনা আৰু দুই কৰঙণৰ মাজৰ অংশ আবৃত হোৱাকৈ এই কাঞ্চি তৈয়াৰ কৰা হয়। তপিনাত পৰা অংশ কিছু ঘূৰণীয়াকৈ আৰু দুইকৰঙণৰ মাজত পৰা অংশ কিছু কলডিলীয়াকৈ কটা হয়। এই কলডিলীয়া অংশটোক ৰঙা বুলিও কোৱা হয়। স্ত্ৰী চৰিত্ৰই পৰিধান কৰা

কাঞ্চিৎ এই বস্তা অংশ নাথাকিবও পাৰে। বৰ্তমান তপিনাত পৰি থকা অংশটো এচটীয়া কাপোৰেৰে তৈয়াৰ কৰা হয় যদিও অতীজতে এই অংশ কাঁচিজোনৰ আকৃতিত কটা তিনিচটীয়া কাপোৰ সংলগ্ন কৰি তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। নাটশাস্ত্ৰই কাঞ্চি কাপোৰেৰে তৈয়াৰ কৰা নুবুলি মুকুতাৰে গোঁটা কমৰবান্ধ বুলিছে। মণি মুকুতাৰেও কাঞ্চি তৈয়াৰ কৰাৰ প্ৰথা কোনো কোনো মহলত নথকা নহয়।

কৰধনি : ৰূপ বা সোণৰ বহল বহল গুণাৰে তৈয়াৰ কৰা এবিধ কঁকালত মৰা হাৰ।

কিৰীটি : ই এটা ঘেৰৰ ওপৰত ত্ৰিভূজ আকৃতিৰ হেঙুল হাইতালেৰে বন কৰা অথবা মণি-মুকুতা খচিত কিছু পাহি বা পাত সংলগ্ন কৰা এক বিশেষ প্ৰকাৰৰ শিৰোভূষণ। কিৰীটিৰ সন্মুখ ভাগৰ অংশটোৰ পাহি বা পাতটো বাকীবোৰতকৈ কিছু বহল-ডঙৰ। কিৰীটিত কৰণ বা কলচি নাথাকে, ইয়াৰ ওপৰ অংশ খোলা থাকে।

মুকুট : ই মণি মুকুতা খচিত কলচিযুক্ত এক উন্নত মানৰ শিৰোভূষণ। কিৰীটি থেক ঘেৰৰ ওপৰত পাহি সংলগ্ন কৰি ওখ কৰাৰ বিপৰীতে ইয়াত গোটেই ঘেৰটো একে কাঠি কৰি অথবা এটা একক হিচাপে তৈয়াৰ কৰা হয়। এই ঘেৰটো কলচিৰ দৰে ক্ৰমান্বয়ে ওপৰলৈ উঠে। এই কলচি আকৃতিৰ ঘেৰৰ সন্মুখ আৰু দুয়োকাষত মণি-মুকুতা খচিত পাহি লগাই দিয়া থাকে।

বনমালা : পাঁচবৰণীয়া ফুৰেৰে সৈতে তৈয়াৰ কৰা আঁঠুলৈকে ওলমি পৰা এবিধ বিশেষ ধৰণৰ মালা।

পেচন্দাৰ : কণ্ঠৰ পৰা নাভি পৰ্যন্ত ওলমি পৰা কেইবাধৰীয়া আৰু জিলমিলাই থকা এবিধ অলঙ্কাৰ। ইয়াত তৰা আকৃতিৰ সোণ বা ৰূপৰ ফুলত ৰঙা, নীলা, বগা আদি বাখৰ খটোৱা থাকে।

তালনি জুৰা : চুলিকোচা চান্দনী জৰীৰে ওপৰলৈ তুলি চূড়া বন্ধাৰ দৰে বন্ধাৰ নাম জুৰা। এই জুৰাৰ লগতে কঙ্কাৰ আকৃতিৰ কপালি বান্ধি তালনি জুৰা বোলে।

ধীৰোদাত্ত : ধীৰ-স্থিৰ আৰু উদাৰ। যেনে — দশৰথ, জনক আদি।

ধীৰললিত : সংসাৰৰ প্ৰতি অনাসক্ত, পৰিহাস প্ৰৱণ আৰু প্ৰেয়সীৰ অনুগত। যেনে — দুখ্যন্ত।

ধীৰপ্ৰশান্ত : বিৱেকী, কষ্টসহিষ্ণু আৰু বৈৰাগ্যপূৰ্ণ। যেনে — যুধিষ্ঠিৰ আদি।

আচকন : আচকণ আঁঠুৰ তললৈকে বৈ পৰা এবিধ উন্নত মানৰ দীঘল চোলা। এবিধ ক'লা মখমল কাপোৰত উৎকৃষ্ট মুগা চুমকিৰে এই চোলাত ফুল তোলা থাকে। অতীজতে মেজাংকৰী অথবা কিংখাপ কাপোৰেৰে আচকন তৈয়াৰ কৰা হৈছিল।

চন্দ্ৰহাৰ : কাঁচিজোনৰ আকাৰৰ এবিধ ৰূপৰ অলঙ্কাৰ আঙুঠিৰ সহায়ত শাৰী-শাৰীকৈ গাঁঠি তৈয়াৰ কৰা এক উন্নতমানৰ কমৰ বান্ধ। উচ্চমানৰ চৰিত্ৰই তপিনাৰ ওপৰত পেলাই এই অলঙ্কাৰ পৰিধান কৰে।

ধীৰোদ্ধত ৰজা : বিদ্বেশী, চঞ্চল আৰু মায়াকুশল। যেনে — দুৰ্যোধন, কংস, ৰাৱন আদি।

বলয়া : বলয়া হ'ল বাহুত পিন্ধা এবিধ খাৰু। এই খাৰু কিছু বহল আৰু গোলাকাৰ, কিন্তু গামখাৰুৰ দৰে শিৰ উঠা নহয়।

মিৰজাই চোলা : বুকু ফলা আৰু কঁকাললৈকে পৰা এক বিশেষ প্ৰকাৰৰ উন্নতমানৰ কপাহী কাপোৰৰ চোলা। এই চোলাৰ বুকুৰ অংশ অৰ্দ্ধচন্দ্ৰৰ আকৃতিত দুবখলাকৈ ফালি, তাত সৰু সৰু ৰচি লগোৱা থাকে। সেই দুই বখলাৰ বাওঁ বখলা সোঁ কাষলতিৰ তলত আৰু সোঁ বখলা বাওঁ কাষলতিৰ তলত উক্ত ৰচিৰে গাঁঠি দি বন্ধা হয়। এই চোলা হাত চুটি বা দীঘল উভয় প্ৰকাৰৰ হ'ব পাৰে।

বচোৱাল : কঁকালৰ পৰা আঁঠুলৈকে ওলমি পৰাকৈ পিন্ধা, উন্নত মানৰ কপাহী কাপোৰেৰে তৈয়াৰী। ইয়াৰ পাছৰ অংশ আহল-বহল আৰু ইয়াক দুয়োফালে তপিনা ঢাক খোৱাকৈ পিন্ধা হয়।

তালনি : কঙ্কাৰ আৰ্হিৰে সজা এবিধ বিশেষ প্ৰকাৰৰ কপালি। ই কপালৰ আগ ভাগহে আবৃত কৰি ৰাখে। ইয়াৰ দুই

মূৰত পিছফালে বান্ধিব পৰাকৈ ৰছি লগোৱা থাকে। কোনো কোনোৱে ইয়াক বেণী বুলিও কয়।

চৌকন-নিমাই : চৌকন চাপ্কনৰ আৰ্হিৰ কঁকাললৈকে পৰা এবিধ চুটি চোলা। মখমল কাপোৰৰ ওপৰত গুণা চুম্বকিৰে ইয়াক কাৰুকাৰ্য খচিত কৰি তোলা হয়। কাৰুকাৰ্য খচিত নোহোৱা আৰু সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ কপাহী কাপোৰেৰে তৈয়াৰী চৌকনক নিমাই বোলা হয়।

ৰস্তা : ৰস্তা হ'ল দুই কৰঙৰ মাজৰ অংশ আবৃত হৈ থকাকৈ দীঘল আৰু আগটো কিছু জোঙাকৈ তৈয়াৰ কৰা কাঞ্চি বিশেষ। এই অংশ সাধাৰণতে কাঞ্চিৰ মাজ ভাগত সংলগ্ন কৰি দিয়া থাকে।

মুঠি-খাৰু : মুঠি খাৰু স্ত্ৰীৰ হাতত পিন্ধা অলংকাৰ। ই বহল আৰু মেলিব মাৰিব পৰাকৈ দুটা ভাগ কৰি তাত কজা লগাই দিয়া হয়। এই দুটা ভাগক সঁচাৰ কাঠি লগাই পিন্ধাৰ ব্যৱস্থা থকাৰ কাৰণে ইয়াক সঁচৰু আৰু দুটা ভাগ গোটাই এপাত কৰাৰ কাৰণে পতীয়া খাৰুও বোলে।

কিৰীট-মুকুট : কিৰীটকো মুকুট বোলাৰ ৰীতি আছে। কিন্তু মুকুট আৰু কিৰীটৰ সামান্য প্ৰভেদ থাকে। মুকুটত কৰঙ বা কলচি থাকে, কিন্তু কিৰীটত কৰঙ নাথাকে। মুকুট তিনি প্ৰকাৰৰ- কিৰীট মুকুট, কৰঙ মুকুট আৰু জটা মুকুট। কিৰীটৰ আৰ্হিৰ কৰঙ বা কলচি নথকা মুকুটৰ নামেই কিৰীট মুকুট। জন মানসত মুকুটৰ যি ধাৰণা আছে, সেইটো হ'ল কৰঙ মুকুট। কিৰীট মুকুট কৃষ্ণৰ শিৰোভূষণ আৰু কৰঙ মুকুট ৰজাৰ শিৰোভূষণ। মুকুটৰ কৰঙ কেইবা তৰপীয়া কৰি ওখ কৰিলে তাক দৌল মুকুট বোলে।

ত্ৰিপুণ্ড : কপালত পখালিকৈ লোৱা তিনিদাল দীঘল ৰেখা।

জালিচোলা : এইবিধ চোলা জালিকাপোৰেৰে তৈয়াৰ কৰা হয়। ই চাপ্কনৰ দৰেই বুকুফলা আৰু সন্মুখভাগত বুকুৰ পৰা কঁকাললৈকে সোঁ আৰু বাওঁকাষে দুধাৰি ব'ঠা আকৃতিৰ কাপোৰ অঁৰা থাকে। ইয়াত জালি কাপোৰৰ মাজে মাজে গা-অংশত কপাহী কাপোৰৰ ফুল কাটি কাটি দিয়া হয় অৰ্থাৎ বন কৰা হয়।

ভাটৌ ঠুটীয়া পাগ : এই পাগৰ আগৰ জোঙা অংশ ভাটৌৰ ঠোটৰ দৰে ওলমি থকা। এই পাগ মৰাৰ ধৰণ খেকেৰুপতীয়া পাগৰ দৰে প্ৰায় একেই, কেৱল ইয়াৰ আগটো ওলমাই দিয়া হয়।

উচ্চল খোপা : ওখকৈ বন্ধা খোপা। চুলিৰ মাজত মৰাগছৰ ঠাৰি বা তেনে জাতীয় কোনো বস্তু সুমুৱাই খোপাটো ওখকৈ বন্ধা হয়।

৩.০২ সম্ভাৱনা আৰু সংকট

অপ্ৰিয় হ'লেও সত্য যে অক্ষীয়া ভাওনা আৰু ইয়াৰ আহাৰ্য চৰ্চা গ্ৰাম্য পৰিৱেশত যথেষ্ট কম। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে বৰ্তমান অতি জনপ্ৰিয় মনোৰঞ্জনধৰ্মী 'মাতৃভাষা ভাওনা'। মাতৃভাষা ভাওনা বৰ্তমান যুৱপ্ৰজন্মৰ আঁহে আঁহে সোমাই পৰিছে। মাতৃভাষা ভাওনা কৰি নিজৰ লগতে ঘৰ চলাব পৰা পৰিৱেশ এটা সৃষ্টি হৈছে। অক্ষীয়া ভাওনাৰ আহাৰ্য কপাহি আৰু পাট মুগাৰে কৰা এটা বৈশিষ্ট্য আছে। বৰ্তমান সময়ত পাত মুগা কাপোৰ যথেষ্ট ব্যয়বহুল আৰু কপাহী কাপোৰৰ ম্যাদ যথেষ্ট কম। সেয়েহে পোচাক নিৰ্মাতা সকলে অক্ষীয়া ভাওনা পোচাক নিৰ্মাণত বৰ মন-কাণ নিদিয়ে। কোনোবাই কৰিছে যদিও বজাৰত সহজতে পোৱা যিকোনো কাপোৰতে কৰিছে। কম অধ্যয়ন কৰা বাবে ইয়াৰ মৰ্যদা হানি হোৱা দেখা গৈছে। এয়াও আহাৰ্য সংকটত পৰিব পৰা কাৰক হ'ব পাৰে।

এতিয়া আহো আহাৰ্যৰ সম্ভাৱনাক লৈ বৰ্তমান অসমত (বিশেষকৈ উজনি অসমত) বহু ব্যক্তিয়ে ভাওনাৰ সাজসজ্জাৰ কাম আৰু সাধনা কৰি জীৱন বুলাইছে আমি যদি অসমীয়া গোন্ধ থকা বস্ত্ৰবোৰ সহজলভ্য কৰি দিব পাৰো, তেতিয়া আৰু বহুত শিল্পী আহাৰ্য নিৰ্মাণত সংযুক্ত হ'ব আৰু আমাৰ আহাৰ্য শৈলিটো আৰু আগবাঢ়িব। আমাৰ আহাৰ্যক যদি আৰু প্ৰসাৰ কৰা যায় তেতিয়া অসমৰ তাঁতশাল খনি, মুখা নিৰ্মাণ উদ্যোগ, মুকুট নিৰ্মাণ উদ্যোগ, চুলি নিৰ্মাণ উদ্যোগকে প্ৰমুখ্য কৰি ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ যদি গঢ়ি তোলা যায়, তেতিয়া ভাল সংখ্যক নিবনুৱা যুৱক-যুৱতী সংস্থাপিত হ'ব আৰু ৰাজ্যৰ অৰ্থনীতিও টনকীয়াল হ'ব।

“ভাওনা আৰু সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য” শীৰ্ষক কিতাপখন যদি দুই একে ক'ব বিচৰা ধৰণে তাত লিখিত তথ্য আৰু ফটো মাজৰ বিসংগতি বিলাক দূৰ কৰি সকলোৱে পোৱাকৈ আৰু সত্ৰীয়া একাডেমিৰ ভাওনা সমাৰোহ কেইখনত এই নিয়ম সম্পূৰ্ণৰূপে পালন কৰিব পৰা ব্যৱস্থা কৰা যায়, তেতিয়া আহাৰ্য ক্ষেত্ৰত সংশয়তকৈ সম্ভাৱণা বেছি হ'ব।

৩.০৩ উপসংহাৰ :

শেষত উল্লেখ কৰো যে আহাৰ্যৰ দৰে এটা জটিল আৰু বিষদ বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত বহুতো কৰণীয় আছে। আমাৰ এই নগন্য প্ৰচেষ্টাক কেনেকৈ গ্ৰহণ কৰিব, সেয়া সময় আৰু কৰ্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব। ভাৰতবৰ্ষত ভাওনা আৰ্হিৰ কেইটামান নৃত্য-নাট্যৰ অনুষ্ঠান যেনে যক্ষগান, ভাগৱত মেলা, কথকলি, কুচিপুৰি, চৌ আদি অনুষ্ঠানে তেখেত সকলৰ পৰিৱেশনত যদি নিজস্বতা ৰক্ষা কৰি বিশ্বসভাত স্থান পাব পাৰে, আমি নোৱাৰিম কিয়? এই ক্ষেত্ৰত নিজস্ব চেষ্টাৰে আগবাঢ়ি যোৱা সকলো অনুষ্ঠান, সাংস্কৃতিক কৰ্মী, আহাৰ্যৰ ব্যৱসায়ৰে স্বাৱলম্বিতাৰ বাট মুকলি কৰা ব্যক্তিসকলে সদায় প্ৰচেষ্টা অব্যাহত ৰাখিব লাগিব।

// জয় গুৰু শঙ্কৰ //

গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১) বৰা, কৰুণা : সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপ দৰ্শন, প্ৰকাশক- পঞ্চাংগী, যোৰহাট, ষষ্ঠ প্ৰকাশ, ২০২০ চন।
- ২) গোস্বামী, নাৰায়নচন্দ্ৰ : সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ স্বৰ্ণৰেখা, প্ৰকাশক-বিদ্যাভৱন, মহাত্মা গান্ধী পথ, যোৰহাট, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০০৩ চন।
- ৩) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোক পৰিৱেশ্য কলা, প্ৰকাশক-বনলতা, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১, ২০০৯ চন।
- ৪) গগৈ, ৰশ্মিৰেখা আৰু শৰ্মা, প্ৰবীণ : কল্পতৰু শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিৰ আলোকৰেখা। প্ৰকাশক- পূৰ্বাঞ্চল প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০১১ চন।
- ৫) চলিহা, ভৱপ্ৰসাদ : শঙ্কৰী সংস্কৃতিৰ অধ্যয়ন। প্ৰকাশক- শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ সঙ্ঘ, ১৯৭৮ চন।

আলোকচিত্র

ক্ষেত্র অধ্যয়নৰ সময়ত
তিতাবৰ মহিমাবাৰী স্থিত
পুৰণা কমলাবাৰী সত্ৰৰ
বৈষ্ণৱ পণ্ডিত
শ্ৰীযুত সোণাৰাম শৰ্মা
বুঢ়াভকত দেৱৰ সৈতে...

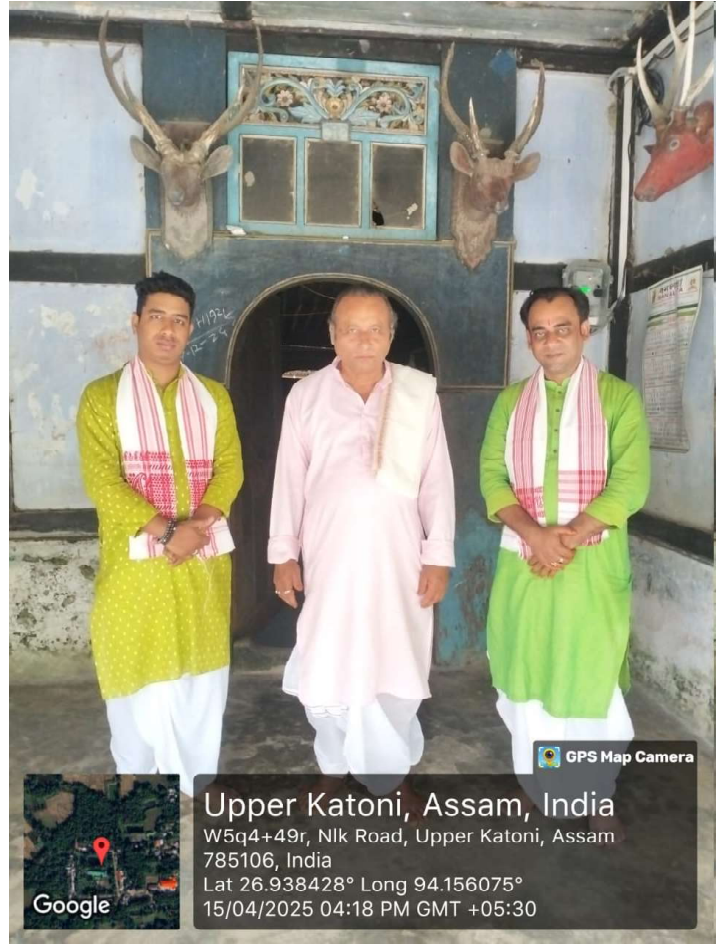
ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত
মাজুলী নতুন কমলাবাৰী
সত্ৰৰ অধ্যাপক, অসম
চৰকাৰৰ সাংস্কৃতিক
বিষয়া, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ
বিশিষ্ট সাধক
শ্ৰীযুত জনাৰ্দন
ভূঞাদেৱৰ সৈতে...

ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত পহিলা ব'হাগত নতুন কমলাবাৰী সত্ৰত অনুষ্ঠিত নৃত্যানুষ্ঠানৰ শেষত।

ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত
মাজুলী নতুন কমলাবাৰী
সত্ৰৰ বৈষ্ণৱ, সত্ৰীয়া
সংস্কৃতিৰ বিশিষ্ট সাধক
শ্ৰীযুত প্ৰভাত বৰা
বুঢ়াভকতদেৱৰ সৈতে...

ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত
মাজুলী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰৰ
বৈষ্ণৱ, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ
বিশিষ্ট সাধক
শ্ৰীযুত লক্ষ্মণ বৰগায়নদেৱৰ
সৈতে...

ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ তালিকা :

- ১) শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলী।
- ২) শ্ৰীশ্ৰী পুৰণা কমলাবাৰী সত্ৰ, তিতাবৰ।
- ৩) শ্ৰী প্ৰদীপ হাজৰীকা, সৃষ্টিকামী শিল্প উদ্যোগ আৰু সুকুমাৰ কলা চৰ্চা কেন্দ্ৰ, জাঁজী, জৰাবাৰী।

তথ্য দাতাৰ তালিকা :

- ১) শ্ৰীযুত জনাৰ্দন ভূঞা, শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলী, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ সাধক, বয়স : ৬০
- ২) শ্ৰীযুত সোণাৰাম শৰ্মা বুঢ়াভকত, পুৰণা কমলাবাৰী সত্ৰ, তিতাবৰ, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ সাধক, বয়স : ৭৫
- ৩) শ্ৰীযুত প্ৰভাত বুঢ়াভকত, শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলী, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ সাধক, বয়স : ৭০
- ৪) শ্ৰীযুত লক্ষ্মণ বৰগায়ন বুঢ়াভকত, শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলী, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ সাধক, বয়স : ৭০
- ৫) শ্ৰীযুত প্ৰফুল্ল বৰা বৰগায়ন, শ্ৰীশ্ৰী নতুন কমলাবাৰী সত্ৰ, মাজুলী, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ সাধক, বয়স : ৫৭